

2^ο Σεμινάριο Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΒΛΑΧΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ «Λ Α Ϊ Λ Ι Α Σ» Ν. ΣΕΡΡΩΝ

5 - 8 (Πέμπτη - Κυριακή) Ιανουαρίου 2006.

- A) Χοροί και τραγούδια των Ντόπιων κατοίκων του Ν. Σερρών.
Εισήγηση - Διδασκαλία: Βασίλης Τερζής.**
- B) Χοροί και τραγούδια από τα χωριά, Καλή Βρύση, Πύργοι, Βόλακας Πετρούσα, Ξηροπόταμος και Μοναστηράκι του Ν. Δράμας.
Εισήγηση - Διδασκαλία: Αλέξανδρος Καρατζόγλου.**
- Γ) Χοροί και τραγούδια από τα χωριά Ορεινή και Ξηρότοπο Σερρών.
Εισήγηση - Διδασκαλία: Πασχάλης Μπουρβάνης.**
- Δ) Χοροί και τραγούδια από τα όρια των περιοχών Ρουμλούκι, Γουμένισσα και Δυτική Θεσσαλονίκη.
Εισήγηση - Διδασκαλία: Γιώργος Καψάλης.**

Το σεμινάριο περιλαμβάνει

- Διδασκαλία των χορών και τραγουδιών όπως προέκυψαν από επιτόπια έρευνα.
 - Αναλυτική παρουσίαση φορεσιών.
 - Αναφορές στα πανηγύρια, τα έθιμα, τη μουσική και τα τραγούδια.
 - Βιβλιογραφία, δισκογραφία και πληροφορίες για επιτόπιες έρευνες.
 - Προβολή βίντεο.
 - Χορήγηση φακέλου πρακτικών και βεβαίωσης συμμετοχής.
 - Ύπνο σε δίκλινα δωμάτια, σε ξενοδοχείο στο χώρο του Σεμιναρίου.
 - Πρωινό - Μεσημεριανό - Βραδινό.
 - Παρασκευή και Σάββατο βράδυ πρακτική εξάσκηση με ζωντανή μουσική από όλες τις διδασκόμενες περιοχές κ.α.
- Η έναρξη του σεμιναρίου και των μαθημάτων θα γίνει την Πέμπτη, 5 Ιανουαρίου, στις 5:00 μ.μ. και η λήξη την Κυριακή με επανάληψη και μεσημεριανό γεύμα.
 - Η διαμονή, τα μαθήματα και οι βραδιές θα πραγματοποιηθούν στο ξενοδοχείο «ΑΛΕΞΑΝΤΕΡ», στο 8^ο χιλιόμετρο Σερρών - Θεσσαλονίκης, στο Λευκόνα Σερρών.
 - **Η τιμή του σεμιναρίου περιλαμβάνει όλα τα παραπάνω και είναι **220 €**.**
 - Για τον καλύτερο προγραμματισμό του σεμιναρίου παρακαλούμε να δηλώσετε τη συμμετοχή σας έως τις 23 Δεκεμβρίου 2005.
 - **Περιορισμένος αριθμός συμμετεχόντων στα μαθήματα και τις βραδιές.**

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Βασίλης Τερζής.

Πληροφορίες και δηλώσεις συμμετοχής: 23210 25516, 6977 651857.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΒΛΑΧΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ «ΛΑΪΛΙΑΣ Ν. ΣΕΡΡΩΝ

Μοναστηρίου 1, Σέρρες Τ.Κ 62123, τηλ/fax 2321058100
info@lailias-vlaxoi.gr www.lailias-vlaxoi.gr

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Λαϊλιάς. «Το μεγάλο θέρετρο των Σερρών»

Όταν το 17^ο αιώνα (1668) ο τούρκος περιηγητής Εβλιά (ή Εβλιγιά) Τσελεμπή αφιέρωνε στο περιηγητικό του σύγγραμμα ένα ολόκληρο κεφάλαιο, με τίτλο «Έπαινος του μεγάλου θέρετρου των Σερρών», αναφερόμενος στο ασύγκριτο φυσικό κάλλος του και το κλίμα, δεν είχε άδικο.

«Το θέρετρο αυτό» γράφει «είναι διάσημο σε όλη την Ρούμελη, την Αραβία και την Περσία». Είναι τόπος με λαμπρό κλίμα, αληθινός θελξικάρδιος παράδεισος, ανώτερος του οποίου δεν υπάρχει.

Συνδεδεμένος με θρύλους και ιστορίες, ο Λαϊλιάς αποτελεί ένα από τα ορεινά συμπλέγματα της Ανατολικής Μακεδονίας και μάλιστα το πλέον όμορφο και αγαπητό, ενώ δεν άφησε ασυγκίνητο ούτε τον Γάλλο πρόξενο και περιηγητή Cousinery, ο οποίος όταν επισκέφθηκε τα Σέρρας, το 1814, αφιέρωσε πολλές σελίδες για να πλέξει το εγκώμιο του μαγευτικού ομώνυμου δάσους.

Περίπου μια δεκαετία πριν το ταξίδι του, οι βλαχόφωνοι, οι οποίοι έφθασαν και εγκαταστάθηκαν στην ευρύτερη περιοχή των Σερρών από τα ξακουσμένα βλαχοχώρια Αβδέλλα, Γράμμουστα, Περιβόλι και Σαμαρίνα -εξ αιτίας των διωγμών που εξαπέλυσαν εναντίον τους οι τούρκοι κατακτητές- στέριωσαν στα χαμηλότερα και ηπιότερα επίπεδα του όρους χτίζοντας οικισμό, «τα Βλάχικα Καλύβια», όπου τους μήνες του θέρους (στο ενδιάμεσο διάστημα από τις εορτές του Αγίου Γεωργίου και του Αγίου Δημητρίου) είχαν ως κύρια απασχόληση τους την κτηνοτροφία.

Δεν είναι λίγες ο φορές που μεγαλούργησαν, προς χάριν της ελευθερίας, και αναδείχθηκαν σε πρωταγωνιστές ιστοριών θυσίας και υπερασπιστές των ελλαδικών ιδανικών, ταυτόχρονα με την απελευθέρωση της σερραϊκής γης (1913) και εν συνεχεία στον Α! Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918) έως και την έναρξη του Β! Παγκοσμίου Πολέμου (1940-1944), στην διάρκεια του οποίου (το 1941) οι Βούλγαροι κατέστρεψαν εκ θεμελίων - για άλλη μια φορά - την κοινότητα τους.

Λαογραφικός Όμιλος Βλάχων και Φίλων «Λαϊλιάς» Ν. Σερρών

Το 1985 αφού η επιθυμία ωρίμασε σκέψεις και διαθέσεις, πολλοί από τους επιζήσαντες βλαχόφωνους του δάσους και οι απόγονοι τους ίδρυσαν τον Λαογραφικό Όμιλο Βλάχων & Φίλων «ΛΑΪΛΙΑΣ» Ν. Σερρών.

Στις χορευτικές του ομάδες 250 και πλέον χορευτές γνωρίζουν την μουσικοχορευτική παράδοση των βλαχοφώνων Σερραίων αλλά και ολόκληρης της

Ελλάδος. Παράλληλα λειτουργεί και τμήμα εκμάθησης των περισσότερων παραδοσιακών μουσικών οργάνων το οποίο αριθμεί 30 μέλη.

Τα παιδιά της μεγάλης χορευτικής του ομάδας έχουν αναλάβει, για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά, την **παραγωγή ραδιοφωνικής εκπομπής**, αφιερωμένης στην ελληνική παραδοσιακή μουσική και το δημοτικό τραγούδι.

Συγκροτήθηκε ομάδα με σκοπό τη συλλογή, καταγραφή και ταξινόμηση στοιχείων, που αφορούν την παράδοση των βλαχοφώνων του νομού αλλά και την ντόπια σεραϊκή παράδοση, για την οποία είναι γνωστό ότι αποτελεί ανεκτίμητο κεφάλαιο της ελληνικής. Αποτέλεσμα αυτής της πρωτοβουλίας είναι και η παραγωγή **τεσσάρων αρχαικών CDs**, ένα εκ των οποίων διατίθεται από τα γραφεία του Ομίλου στο κοινό, απολαμβάνοντας τα νταούλια και τους ζουρνάδες, που πρωταγωνιστούν σε κάθε αυθεντικό σεραϊκό γλέντι. Με ένα δεύτερο CD θα αποδοθεί ο απαιτούμενος φόρος τιμής στους βλαχοφώνους προγόνους και όσα κληροδότησαν ως μουσική παρακαταθήκη.

Ο Όμιλος «Λαϊλιάς» **συντηρεί ιματιοθήκη** με εκατοντάδες φορεσιές (πολλές εκ των οποίων αυθεντικές) που συνεχώς εμπλουτίζεται και ανανεώνεται. Σ' αυτήν συμπεριλαμβάνονται και οι μοναδικής ομορφιάς και ιστορικής αξίας ανδρική και γυναικεία βλάχικη φορεσιά του Ν. Σερρών.

Ας σημειωθεί ότι χάρη στην αγάπη για το ομώνυμο όρος των πατέρων και της πολιτιστικής τους κληρονομιάς, ο Όμιλος έχει καθιερώσει ως θεσμό στη συνείδηση όλων την διοργάνωση (από ιδρύσεως του) διήμερων εκδηλώσεων στην καρδιά του δάσους του Λαϊλιά, **την γιορτή του δεκαπενταύγουστου** με την συμμετοχή πολιτιστικών συλλογών από διάφορα μέρη της Ελλάδος. Επίσης έχει θεσμοθετήσει άλλες δύο εκδηλώσεις κατά την διάρκεια του έτος, η πρώτη το φθινόπωρο με την επωνυμία **«Βράδια Παράδοσης»** και η δεύτερη το **«Χορευτικό Πανόραμα»** την περίοδο της άνοιξης. Στις παραπάνω εκδηλώσεις πρέπει να προσθέσουμε και την **«Γιορτή της μητέρας»** που διοργανώνει κάθε χρόνο την αντίστοιχη ημέρα.

Έχει πάρει μέρος σε εκατοντάδες εκδηλώσεις στο εσωτερικό από τις οποίες ξεχωρίζουν οι συμμετοχές στο 39^ο Φεστιβάλ Λευκάδας, στο 13^ο Συνέδριο της Διεθνούς Οργάνωσης Λαϊκής Τέχνης στην Αριδαία, οι δύο εμφανίσεις στο ιστορικό θέατρο της «Δόρα» Στράτου τον Ιούλιο του 2000 και 2003 με κάλυψη της εκδήλωσης από το κρατικό τηλεοπτικό κανάλι και δορυφορική μετάδοση σε ολόκληρη την ομογένεια και το εσωτερικό.

Με αφορμή τα είκοσι χρόνια από την ίδρυση του διοργάνωσε, 6 - 9 Ιανουαρίου 2005 το **1^ο Σεμινάριο Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών**.

Κάθε χρόνο ταξιδεύει στο εξωτερικό, συμμετέχοντας σε πανευρωπαϊκά και παγκόσμια φεστιβάλ πρεσβευτής του ελληνικού πολιτισμού και πνεύματος.

Πρόεδρος του Ομίλου είναι ο Ιωάννης Ζαπάρας και **δάσκαλος χορού** ο Βασίλης Τερζής.

Α) ΧΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΩΝ ΝΤΟΠΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ Ν. ΣΕΡΡΩΝ

Βασίλης Τερζής

1. Εισαγωγή

Με την ανακοίνωση αυτή γίνεται μια προσπάθεια να αναφερθούν ορισμένα από τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, αποτέλεσμα μιας δεκαεταετούς έρευνας που συνεχίζεται ακόμα και που αφορά την μουσικοχορευτική παράδοση των ντόπιων κατοίκων του Ν. Σερρών.

Η έρευνα, η συλλογή και η καταγραφή των πληροφοριών έγινε με τη μέθοδο της επιτόπου παρατήρησης, τη συμμετοχή σε κοινές εκδηλώσεις, πανηγύρια και έθιμα, τις προφορικές και γραπτές συνεντεύξεις (ερωτηματολόγιο) και την παρακολούθηση σχετικής βιβλιογραφίας.

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας ήταν από τα πρώτα κιάλας βήματα της εντυπωσιακά. Σήμερα θαυμασμό προκαλεί ο λαογραφικός πλούτος της περιοχής, η ποικιλομορφία, το ιδιαίτερο ύφος και ο μεγάλος όγκος των στοιχείων που έχουν συγκεντρωθεί.

Γεγονός είναι ότι τα τραγούδια, οι χοροί, οι μελωδίες, οι ενδυμασίες, τα ήθη - έθιμα και οι συνήθειες των ντόπιων Σερραίων κατοίκων δεν περικλείουν απλώς μια παράδοση γενεών, αλλά μια μακραίωνη ιστορική ενότητα που φθάνει ως σήμερα. Μια ιστορική ενότητα την όποια αξίζει να αναφέρουμε, προκειμένου να κατανοήσουμε στην συνέχεια την γεναιολογική και πολιτιστική ταυτότητα των Σερραίων.

2. Νομός Σερρών Γεωγραφία - Ιστορία

Ο νομός Σερρών, με έκταση 4.300.000 στρεμμάτων, βρίσκεται στην Αν. Μακεδονία ανάμεσα στους νομούς θεσσαλονίκης, Κιλκίς, Δράμας και Καβάλας, ενώ βόρεια συνορεύει με την Βουλγαρία με την οποία και επικοινωνεί μέσου του τελωνείου του Προμαχώνα. Διαρρέετε από τον ποταμό Στρυμόνα, ο οποίος μαζί με τη λίμνη της Κερκίνης (σημαντικότατο και πλούσιο υδροβιότοπο) αποτελούν τους ζωτικούς υδροφόρους πόρους για την πεδιάδα των Σερρών.

Αρχαιολογικά ευρήματα αναδεικνύουν την περιοχή ως μία από τις πλέον πυκνοκατοικημένες και με ανεπτυγμένο πολιτισμό περιοχές της Μακεδονίας. Κατοικήθηκε από την παλαιολιθική εποχή, ενώ κατά τη διάρκεια της τρισεχιαιτούς ιστορίας της, πλήθος λαών και φυλών βρέθηκε στα εδάφη της.

Ιστορικά αναφέρεται, ως πρώτη φυλή που κατοίκησε την περιοχή των Σερρών, αυτή των πελασγών. Ακολούθησε η μεγάλη φυλή των θρακών και λίγο αργότερα οι Παίονες, Σιροπαίονες, Παίοπλοι, Ηδωνοί, Οδομαντοί, Οδρύσιοι, Σάτραι, Σίντοι, Αγριάνες, Ζηλαίοι, Δόβηρες, Βύσοι, Παναίοι και Δρώοι.

Αν και αυτόνομα κράτη με ξεχωριστό βασιλιά στην αρχή, αργότερα (τον 5^ο π.χ. αιώνα) επί Φιλίππου Β΄ του Μακεδόνα εντάχθηκαν σε μια ενιαία διοίκηση και ακολούθησαν (Παίονες και Αγριάνες) τον Μέγα Αλέξανδρο στην υπερπόντια εκστρατεία του.

Από το 147 π.χ. η περιοχή των Σερρών περιέρχεται στους Ρωμαίους και η Αμφίπολη ορίζεται πρωτεύουσα ενός εκ των τεσσάρων επαρχιών της Μακεδονίας.

Στα βυζαντινά χρόνια επήλθε οριστική συγχώνευση των διαφόρων φυλών και η περιοχή αποτελεί πλέον την Ζ΄ επαρχία του βυζαντινού κράτους. Ο χώρος αποτελεί στόχο αλλόφυλων λαών (Βουλγάρων, Φράγκων, Σέρβων, Τούρκων) και αρχίζει μια σειρά επιδρομών, κατακτήσεων και επανακτήσεων, μέχρι την οριστική πτώση του Βυζαντίου και τη δημιουργία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Μετά την εθνική επανάσταση του 1821 και στα μέσα του 19^{ου} αιώνα όπως ολόκληρη η Μακεδονία έτσι και ο Ν. Σερρών δέχεται τη σλαβική επιβουλή, με την δημιουργία της βουλγαρικής Εξαρχίας, το όργιο προπαγάνδας και τη βία των κομιτατζήδων.

Στον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο όσο ο τουρκικός στρατός υποχωρεί το μεγαλύτερο μέρος του νομού καταλαμβάνεται από τους Βουλγάρους, ώσπου στις 29 Ιουνίου του 1913 απελευθερώνεται η πόλη των Σερρών.

Στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο γερμανοβουλγαρικά στρατεύματα καταλαμβάνουν (το 1916) την περιοχή μέχρι την ανακατάληψη των Σερρών στις 21 Σεπτεμβρίου 1918.

Με την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 φθάνουν στο νομό κύματα Ελλήνων προσφύγων από τον Πόντο, την Ιωνία και την Θράκη. Ακολουθεί το 1924 η ανταλλαγή των πληθυσμών και μετά 541 χρόνια οι Τούρκοι φεύγουν από την περιοχή. Ήδη από το 1770 βλαχόφωνοι Έλληνες εγκαθίστανται στο νομό προερχόμενοι από τη Δ. Μακεδονία και την Ήπειρο.

Στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο γράφεται μια πραγματική εποποιία στα Οχυρά του Ρούπελ. Τελικά τα γερμανικά στρατεύματα καταλαμβάνουν την Αν. Μακεδονία και την παραδίδουν στους Βούλγαρους που εγκαθιδρύουν κράτος κατοχής σκληρότερο από κάθε άλλη φορά. Θάνατοι, λεηλασίες, βασανιστήρια, βιασμοί, φυλακίσεις, εξορίες και η πείνα είναι λίγα από τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τον αφανισμό των Ελλήνων και της εθνικής τους συνείδησης. Δραστηριοποιείται το κίνημα Εθνικής Αντίστασης και η συμμαχική νίκη υποχρεώνει τους Βουλγάρους να εγκαταλείψουν τα ελληνικά εδάφη στις 10-20 Οκτωβρίου 1944. Τον Μάρτιο του 1945 οι Σέρρες απελευθερώνονται, αλλά ο εμφύλιος σπαραγμός έχει ήδη αρχίσει.

Το 1950 ξεκινά μια νέα περίοδος ειρηνικής αναδημιουργίας.

3. Πληθυσμός

Μέσα σε αυτήν την τρισχιλιετή πορεία οι κάτοικοι του νομού Σερρών συμβίωσαν και συγκατοίκησαν, άλλοτε αρμονικά και άλλοτε δια της βίας, με τους βόρειους γείτονες τους.

Σήμερα στην περιοχή συναντά κανείς έναν μεγάλο αριθμό Θρακών, Μικρασιατών, Ποντίων, Βλαχοφώνων και Σαρακατσαναίων. Κοινωνικές ομάδες που δρώντας ως δότες αλλά και δέκτες επηρέασαν, επηρεάζουν και διαμορφώνουν το πολιτισμικό επίπεδο του νομού, δημιουργώντας παράλληλα ένα αντίστοιχο μωσαϊκό πολιτισμικών στοιχείων, πολιτιστικών χαρακτηριστικών, ηθών - εθίμων, συνηθειών και τρόπων ζωής.

Και ενώ ο ρόλος των κοινωνικών αυτών ομάδων κρίνεται σημαντικότερος στα πλαίσια της λαϊκής παράδοσης του νομού, υπάρχει και ο μεγάλος αριθμός των

γγενών Σερραίων κατοίκων, των οποίων η κληρονομιά και προσφορά είναι πλούσια και ανεκτίμητη. Μια κληρονομιά που στους περισσότερους είναι άγνωστη και δυστυχώς για αρκετούς ανυπόληπτη.

4. Πολιτισμική και γεωγραφική διαίρεση των Ντόπιων κατοίκων του Ν. Σερρών.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αφορούν κυρίως κινητικά και μουσικά μοτίβα (χορούς και μελωδίες) ήθη και έθιμα, λαϊκά δρώμενα, συνήθειες, ενδυματολογικές παρατηρήσεις, τοπικά πανηγύρια και γιορτές. Τα στοιχεία αυτά ενταγμένα καταρχήν μέσα σε ένα ευρύ κοινό πολιτιστικό πλαίσιο βοήθησαν κατόπιν συγκριτικής μελέτης στην γεωγραφική, πολιτισμική και πολιτιστική διαίρεση των αυτοχθόνων αυτών πληθυσμών (ντόπιων) σε περιοχές. Διαίρεση που κατά την γνώμη μου βοηθά την ερευνητική διαδικασία και την καλύτερη καταγραφή, συλλογή, ταξινόμηση και αξιολόγηση των στοιχείων που αφορούν την ντόπια σερραϊκή παράδοση.

Α) Περιοχή Σιδηροκάστρου - Ηράκλειας. Περιλαμβάνει την περιοχή που περικλείεται από τον οδικό άξονα Βυρώνιας - Μελεγκιτσίου, καθώς και τα χωριά πλησίον της Ηράκλειας.

Β) Περιοχή Νιγρίτας (επαρχία Βισαλτίας)

Γ) Τα Νταρνακοχώρια (ανατολικά της πόλης των Σερρών Ν. Σούλι, Χρυσό, Πεντάπολη, Άγιο Πνεύμα και Εμμανουήλ Παπάς.

Δ) Περιοχή του Παγγαίου (στα νοτιοανατολικά σύνορα του νομού με Δράμα - Καβάλα)

Ε) Το ορεινό τμήμα του Νομού με τα χωριά Άνω και Κάτω Ορεινή, Ξηρότοπος.

ΣΤ) Στον διαχωρισμό αυτόν προσθέτουμε και έναν αξιόλογο πληθυσμό των **Ρομ (Ρομά)** που κατοικούν διάσπαρτα στον Νομό, είτε σε ολόκληρες κοινότητες - χωριά είτε σε ξεχωριστούς μαχαλάδες - οικισμούς - γειτονιές. Σε αυτές τις κοινωνικές ομάδες ανακαλύπτει κανείς πολλά στοιχεία της πλούσιας και ποικιλόμορφης μουσικοχορευτικής παράδοσης του Νομού Σερρών, για την οποία οι Ρομά αποτέλεσαν (αποδεδειγμένα) τον κύριο φορέα διάσωσης, διάδοσης αλλά και εξέλιξης για πάρα πολλά χρόνια.

5. Μουσικά όργανα

Τα μουσικά όργανα που χρόνια τώρα διασκεδάζαν, διασκεδάζουν και συνοδεύουν τους Σερραίους σε κάθε φάση της ζωής τους είναι κατά κύριο λόγο οι ζουρνάδες και τα νταούλια. Μια χαρακτηριστική τοπική ορχήστρα (όργανα, κομπανία, ζυγιά) αποτελείται από δύο ζουρνάδες και ένα νταούλι. Ο 1^{ος} ζουρνάς, μάστορας ή πριμαδόρος, παίζει την βασική μελωδία και κάνει τα γυρίσματα και ο 2^{ος}, ο μπασαδόρος, συνήθως κρατά το ισοκράτημα και ελάχιστες φορές ακολουθά στην

μελωδία τον 1^ο . Σε μεγάλα πανηγύρια και γιορτές, ακόμη και σήμερα, όταν υπάρχει μεγάλη συμμετοχή από τον κόσμο και εκτεταμένη (χρονικά) διάρκεια στο γλέντι, παίζουν τρεις και παραπάνω ζουρνάδες ταυτόχρονα μαζί με δύο έως πέντε νταούλια.

Σε πιο περιορισμένη έκταση και ιδιαίτερα στο ορεινό τμήμα του Νομού υπήρχε η γκάιντα που συνοδεύονταν από νταχαρέδες παλαιότερα και στα νεότερα χρόνια από το νταούλι.

Σε ορισμένα χωριά επίσης υπήρχαν μακεδονικές λύρες και νταχαρέδες (Ποντισμένο).

Ξακουστοί οι οργανοπαίκτες (ζουρνατζίδες και νταουλτζίδες) από την Ηράκλεια (Τζουμαγιά), το Φλάμπουρο, την Ανθή, το Σιδηρόκαστρο, όπου ακόμα και σήμερα μπορεί κανείς να βρει αξιόλογα ζευγάρια από παλαιότερους και νεότερους μουσικούς. Γκαϊτατζίδες υπήρχαν κατά κύριο λόγο στον Ξηρότοπο, την Άνω και Κάτω Ορεινή ενώ άτομα που παίζουν μακεδονική λύρα κυρίως στο Ποντισμένο.

Στην εποχή μας τα άτομα που παίζουν ή ασχολούνται με την γκάιντα και την μακεδονική λύρα είναι ελάχιστα ενώ ζουρνά παίζουν πολλοί ακόμα, με τους νεότερους και καινούργιους όμως να αγνοούν τις παλιές μελωδίες και χορούς και να προσαρμόζουν περισσότερο σύγχρονα τραγούδια ιδίως από το λαϊκό και λαϊκοδημοτικό ρεπερτόριο.

6. Ρυθμική αγωγή

Η ρυθμική αγωγή που συναντά κανείς στα τραγούδια, τις μελωδίες και τους χορούς των ντόπιων κατοίκων του Ν. Σερρών είναι.

- A) 7/8α 3+2+2 (όπως καλαματιανός)
- B) 7/8β 3+2+2 (όπως σύρε - σύρε, τρεχάτος)
- Γ) 7/8γ 2+2+3 (όπως κόρη Ελένη)
- Δ) 4/8 αργό ή 4/4
- Ε) 4/8 γρήγορο
- ΣΤ) 4/8 αργό ή 4/4 με γύρισμα σε 4/8 γρήγορο
- Z) 5/8 με γύρισμα σε 7/8β
- H) 7/8β με γύρισμα σε 4/8 γρήγορο
- Θ) 9/8 2+2+2+3

Εκτός των τραγουδιών, των μελωδιών και των χορών που αντιστοιχούν στους παραπάνω ρυθμούς, υπάρχει ένας τεράστιος όγκος οργανικών καθιστικών μελωδιών και επιτραπέζιων τραγουδιών που δεν ακολουθούν ως γνωστόν καμία ρυθμική αγωγή.

7. Λίγα λόγια για τους χορούς που θα διδαχθούν

- 1) **Γκάιντα βασί** Χορός και μελωδία που συναντάμε σε ολόκληρη τη Μακεδονία. Στο νομό Σερρών είναι ίσως ο πιο αγαπημένος σκοπός των κατοίκων του. Μεικτός χορός με αργό και γρήγορο μέρος. Παρουσιάζεται με πάρα πολλές παραλλαγές τόσο στο μουσικό όσο και στο κινητικό μοτίβο. Ήδη έχουν καταγραφεί επτά διαφορετικοί τρόποι εκτέλεσης του χορού στο νομό. Γκάιντα:

Ν. Πετριτίου, Χαρωπού, Σιδηροκάστρου, Βαμβακοφύτου, Σκοτούσας, Ορεινής, Φλάμπουρου. (Μουσικό μέτρο 4/8 αργό ή 4/4 & 4/8 γρήγορο).

- 2) **Μπαϊντούσκα** Στο νομό Σερρών η μπαϊντούσκα μεταβάλλεται κινητικά σχεδόν από χωριό σε χωριό (Μπαϊντούσκα: Βαμβακοφύτου, Σκοτούσας, Μελενεγκίτσι, Χαρωπού κ.α). Ορισμένες φορές ανάλογα με το χωριό διαφέρει και η μελωδία. Μοναδικό και ιδιαίτερο τοπικό γνώρισμα, ειδικά στην περιοχή της Ηράκλειας, αποτελεί ο επτάσημος ρυθμός της μουσικής. (Μουσικό μέτρο 7/8 ή 5/8).
- 3) **Καμπάνα Δημητρούλα ή Καμπάνα μωρέ Μήτρο.** Μελωδία, χορός και παλιό τραγούδι που συναντάται στα βόρεια του νομού. Στα τρία χωριά, Ν. Πετρίτσι, Μελενεγκίτσι και Ορεινή, διαπιστώνονται τρία εντελώς διαφορετικά κινητικά μοτίβα με την ίδια ακριβώς μελωδία και τραγούδι. (Μουσικό μέτρο 9/8).
- 4) **Νταούλια κρουν** Σκοπός και χορός με ρυθμικό και κινητικό μοτίβο που συγγενεύει με τη Στάνκαινα και το Σουλεϊμάνοβο της κεντρικής και δυτικής Μακεδονίας. Το συναντάμε και ως Βουρούν νταουλαρί, Νταουλάρ τσαλάρ, Καραϊσού, Καραγιουσούφ, Τσαϊντάν αϊσαϊά και ζωναράδικος. (Μουσικό μέτρο 5/8 & 7/8).
- 5) **Χατζημπελίκ ή Χατζημπεϊλίκ.** Παλιά ονομασία του χωριού Βυρώνεια. Σήμερα δεν χορεύεται πλέον στα πανηγύρια. (Μουσικό μέτρο 7/8)
- 6) **Σελιανίκ** Με αυτό το όνομα και με ιδιαίτερο κινητικό μοτίβο χορεύεται από τους κατοίκους που διαμένουν στο Βαρώσι (συνοικισμός των Ρομ του Σιδηροκάστρου). Συναντιέται και ως Σελενίκ και Σελινίκ με ξεχωριστό τρόπο χορευτικής εκτέλεσης στην επαρχία Βισαλτίας. Εικάζεται ότι η ονομασία του χορού προέρχεται από το «Θεσσαλονίκη». (Μουσικό μέτρο 9/8).
- 7) **Δράμσκο** Με αυτό το όνομα ο χορός απαντάται στο Βαρώσι Σιδηροκάστρου. Εκεί είναι μεικτός χορός, με ρυθμό που επιταχύνεται ελαφρά προς το τέλος. Η ίδια μελωδία συναντιέται ως Δράμαλη χαβασί και Δράμα βασί ή Δράμα χαβασί στην περιοχή Σκοτούσας όπου χορεύεται μονάχα από άντρες με αργό και σταθερό ρυθμό. (Μουσικό μέτρο 4/8).
- 8) **Ορμανλί** Παλιά τούρκικη ονομασία για το χωριό Δασοχώρι, από το ορμάν που θα πει δάσος. Αγαπητός χορός ιδιαίτερα στο Βαμβακόφυτο, Μελενεγκίτσι, και τη Σκοτούσσα, όπου χορεύεται σε κάθε κοινή εκδήλωση ακόμη και σήμερα. Οι μικρές αλλά σημαντικές διαφορές στην εκτέλεση του κινητικού μοτίβου χαρακτηρίζουν την καταγωγή του χορευτή. (Μουσικό μέτρο 9/8).
- 9) **Ένα κι ένα** Τραγούδι και χορός της περιοχής Χαρωπού - Βαμβακόφυτου - Σκοτούσας - Κοίμησης. Το τραγούδι είναι εύθυμο, η μουσική του όμως αρκετά μονότονη. Έτσι όταν δεν τραγουδιέται αλλά χορεύεται μονάχα με την συνοδεία οργάνων, έχει μικρή διάρκεια. (Μουσικό μέτρο 7/8).
- 10) **Πατρούνο μπίλλε** Χορός που συναντιέται στις μέρες μας μόνο στο χωριό Μελενεγκίτσι. Μαρτυρίες αναφέρουν ότι το χόρευαν σε ολόκληρη τη περιοχή Ηράκλειας. Χορός με εύθυμο ύφος και χαρακτηριστικές κινήσεις των χεριών. (Μουσικό μέτρο 7/8).
- 11) **Τσιγκαρέ** Σε μια μεγάλη ακτίνα γύρω από την Ηράκλεια βρίσκουμε το σκοπό αυτό με το όνομα Τσιγκαρέ, Σαμαρίνα ή Σαμ σαμ Σαμαρίνα. Η «ευχάριστη» και

απλή μελωδία, ο εύκολος τρόπος εκτέλεσης του κινητικού του μοτίβου, τον κάνουν αγαπητό από τους περισσότερους και δημοφιλή σε κάθε πανηγύρι. Ξεκινά με μέτριο ρυθμό και συνεχίζει γρήγορα. (Μουσικό μέτρο 4/8).

12) Αρναούτα Χορεύεται από τους κατοίκους της Σκοτούσας, οι οποίοι τον ονομάζουν Αρναούτ χαβασί. Στο Βαρώσι Σιδηροκάστρου και σε άλλα χωριά, όπως την Καρπερή ή μελωδία αυτή είναι γνωστή ως Μπαϊντούσκα. Με το όνομα μισή Μπαϊντούσκα και Τσιτφόρκα συναντάται στο Ν. Πετρίτσι, ενώ στη Βέργη ως Αρναούτο, με εντελώς διαφορετικό κινητικό μοτίβο. (Μουσικό μέτρο 7/8).

13) Αράπ χαβασί Μελωδία και χορός διαδεδομένος στην περιοχή Ηράκλειας και ιδιαίτερα στα χωριά Κοίμηση και Σκοτούσσα. Στις μέρες μας το ονομάζουν και Αραπάκι, ενώ μέσα στην Ηράκλεια παρατηρείται μικρή διαφοροποίηση στην μουσική και εντελώς διαφορετικό κινητικό μοτίβο. (Μουσικό μέτρο 4/8 αργό ή 4/4 & 4/8 γρήγορο)

14) Ναστρίτζι Ο πιο διαδεδομένος και αγαπητός σκοπός των κατοίκων του νομού, ιδιαίτερα της περιοχής Σιδηροκάστρου - Ηράκλειας. Πολλοί ονομάζουν έτσι το γρήγορο μέρος της Γκάντα βασί. Έχουν καταγραφεί πολλές μουσικές και κινητικές παραλλαγές, οι οποίες αφορούν το ύφος, το στυλ και τον τονισμό των βημάτων. Σχεδόν κάθε οργανοπαίκτης έχει τη δική του μουσική και ακολουθεί μια σειρά από μελωδίες μεγάλης διάρκειας πάνω στον ίδιο χορό. Καλοί χορευτές έχουν την ευκαιρία να επιδείξουν τις χορευτικές τους ικανότητες, εκτελώντας περίτεχνες και πολύπλοκες φιγούρες. Το Ναστρίτζι αποτελεί τη βάση αλλά και το γύρισμα πολλών χορών στο Ν. Σερρών (Μουσικό μέτρο 7/8).

15) Γέρικος Αποτελεί παραλλαγή του χορού Ναστρίτζι ή της Γκάντα βασί από τους κατοίκους του χωριού Ποντισμένο όπου χορεύεται σε κάθε μορφή κοινωνικών εκδηλώσεων. Ξεχωριστός για το μοναδικό ύφος του. Ο τονισμός της μουσικής και των κινήσεων, ιδιαίτερα των βημάτων, του δίνουν χαρακτήρα εντυπωσιακό και δύσκολο στην απόδοση. (Μουσικό μέτρο 7/8).

16) Μοναστήρ χαβασί Τραγούδι, μελωδία και χορός ο οποίος ξεκινώντας από το βόρειο άκρο του νομού (περιοχή Ν. Πετρίτσιου). Σήμερα χορεύεται στο μισό σχεδόν νομό, μέχρι το Φλάμπουρο και το Δημητρίτσι της επαρχίας Βισαλτίας. Αν και η μελωδία παραμένει η ίδια, ο χορός διαφοροποιείται σημαντικά από χωριό σε χωριό, φαινόμενο συνηθισμένο στο Ν. Σερρών. Ξεχωρίζουν τέσσερα κινητικά μοτίβα, των περιοχών Βαμβακόφυτου, Δημητρίτσιου, Φλάμπουρου και Ορεινής. (Μουσικό μέτρο 7/8).

17) Αϊντί Χορός των Ρομά του νοτίου άκρου του νομού. Στο Φλάμπουρο και την Ανθή είναι ο αγαπημένος σκοπός τους μαζί με τη γκάντα. Σαν Αϊντί ή Αϊντούνα το βρίσκουμε στην Ανθή και στο Νεοχώρι αντίστοιχα. Το κινητικό του μοτίβο μοιάζει με το Ορμανλί, την Καμπάνα Δημητρούλα και το Τένγκουρι ή Τενκοϊλι. Ωστόσο, η αντιστοιχία του μουσικού μέτρου με το κινητικό μοτίβο διαφέρει, γεγονός που του προσδίδει το ιδιαίτερο χρώμα. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή κατά την απόδοση του, προκειμένου να διατηρηθεί το ύφος της περιοχής και να μην ταυτιστεί με το Ορμανλί, την Καμπάνα Δημητρούλα και το Τένγκουρι (Μουσικό μέτρο 9/8).

18) Ντόπιος καρσιλαμάς Ρυθμός διαδεδομένος σε όλη τη ντόπια μουσικοχορευτική παράδοση και ιδιαίτερα στους Ρομά του Ν. Σερρών. Αν και καρσιλαμάς, στο Φλάμπουρο και την Ανθή χορεύεται συνήθως σε κύκλο αλλά και σε ζευγάρια πιασμένοι με το δεξί χέρι. Σαν σκοπός του γάμου χορεύεται και σε ευθείες (πατινάδα). (Μουσικό μέτρο 9/8).

19) Γαλάτα Με το όνομα αυτό απαντάται στο Φλάμπουρο και την Ανθή, ενώ στη Νιγρίτα και σε άλλα χωριά της επαρχίας Βισαλτίας ως Σεργιάνι, Σιργιάνι, Σιγανός, Νιγριτινός και Νιγρίτ χαβασί. Είναι χορός του γάμου, αργός και τελετουργικός. Παρουσιάζει ελάχιστες κινητικές παραλλαγές. Αν και μεικτός, σε πολλά χωριά σήμερα, χορεύεται μόνο από γυναίκες. (Μουσικό μέτρο 4/8 αργό ή 4/4).

8) Πανηγύρια - έθιμα - λαϊκά δρώμενα

5 Ιανουαρίου	Αγγίστα	Κουρπάνι (Αγελάδα)
7 Ιανουαρίου	Άνω Ορεινή	Παραδοσιακό Καρναβάλι
7 Ιανουαρίου	Αγριανή	Κουρμπάνι (Αγελάδα)
7 Ιανουαρίου	Μονοκκλησιά	Βρεξούδια
8 Ιανουαρίου	Μονοκκλησιά	Έθιμο της Μπάμπος
8 Ιανουαρίου	Ν. Πέτρα	Έθιμο της Μπάμπος
18 Ιανουαρίου	Μονοκκλησιά	Ημέρα των αντρόγυνων
18 Ιανουαρίου	Αγία Ελένη	Αναστενάρια
Δευτέρα πριν την Καθαρή Δευτέρα Αγ. Ελένη Καλόγερος - Λύρες		
Παραμονή Καθαρής Δευτέρας Φλάμπουρο Παραδοσιακό Καρναβάλι.		
Παραμονή Καθαρής Δευτέρας Εμ. Παπάς Φωτιές - Κούσασι ή Μάτιασμα		
Παραμονή Καθαρής Δευτέρας Αγ. Πνέυμα Φωτιές - Κάψιμο του Ψήλου		
Παραμονή Καθαρής Δευτέρας Αγριανή Παραδοσιακός Γάμος		
Παραμονή Καθαρής Δευτέρας Βαμβακόφυτο Μπαμπούγερα		
Καθαρά Δευτέρα	Φλάμπουρο	Παραδοσιακό Καρναβάλι
Καθαρά Δευτέρα	Ποντισμένο	Παραδοσιακό Καρναβάλι
Καθαρά Δευτέρα	Βαμβακόφυτο	Παραδοσιακό Καρναβάλι
Καθαρά Δευτέρα	Ανθή	Γλέντι με ζουρνάδες
Καθαρά Δευτέρα	Σκοτούσα	Γλέντι με ζουρνάδες
Καθαρά Δευτέρα	Πεντάπολη	Γλέντι με ζουρνάδες
	Πεντάπολη	Κάψιμο του Ιούδα
Πέμπτη μετά το Πάσχα	Αν. Ορεινή	Γυρνούν τις εικόνες
Πέμπτη μετά το Πάσχα	Μελениγκίτσι	Γυρνούν τις εικόνες
Ζωοδόχου Πηγής	Βαμβακόφυτο	Γλέντι με ζουρνάδες
Ζωοδόχου Πηγής	Τερπνή	Παραδοσιακοί αγώνες - Γλέντι
Παραμονή του Θωμά	Νιγρίτα	Γλέντι με ζουρνάδες
Κυριακή του Θωμά	Νιγρίτα	Παραδοσιακοί αγώνες - Πάλη
Παραμονή Αγίου Γεωργίου	Ανθή	Γλέντι με ζουρνάδες
Παραμονή Αγίου Γεωργίου	Πρώτη	Γλέντι με ζουρνάδες
Παραμονή Αγίου Γεωργίου	Εμ. Παπάς	Γλέντι με ζουρνάδες
Αγίου Γεωργίου	Ανθή	Γλέντι με ζουρνάδες

Αγίου Γεωργίου	Χαρωπό	Γλέντι με ζουρνάδες
Αγίου Γεωργίου	Εμμανουήλ Παπά	Γλέντι με ζουρνάδες
Αγίου Γεωργίου	Πρώτη	Γλέντι με ζουρνάδες
Αγίου Γεωργίου	Αν Ορεινή	Σφυτήρ Αργύρ
Αγίου Γεωργίου	Νεοχώρι Σερρών	Γλέντι με ζουρνάδες
Αγίου Γεωργίου	Ν. Σούλι	Σκότωμα του Δράκου
Αγίου Γεωργίου	Βαρώσι	Γλέντι με ζουρνάδες
Αγίου Γεωργίου	Ν. Ζίχνη	Μοιράζουν γάλα και τσουρέκι
20-21 Μαΐου	Αγία Ελένη	Αναστενάρια
20-21 Μαΐου	Κερκίνη	Αναστενάρια
20-21 Μαΐου	Αχινός	Γλέντι με ζουρνάδες
Αγίου Πνεύματος	Άνω Ορεινή	Πανηγύρι
17 Ιουλίου	Αγία Μαρίνα Μαυροθάλασσα	Γλέντι με ζουρνάδες
17 Ιουλίου	Κάτω Ορεινή	Γλέντι με γκάιντα
19 Ιουλίου	Προφήτη Ηλία Βέργη	Γλέντι με ζουρνάδες
14-15 Αυγούστου	Φλάμπουρο	Γλέντι με ζουρνάδες
14-15 Αυγούστου	Νικόκλεια	Γλέντι με ζουρνάδες
29 Αυγούστου	Παλιόκαστρο	Γλέντι με ζουρνάδες
8 Σεπτεμβρίου	Φλάμπουρο	Τζεμάλα - Γλέντι
6-10 Σεπτεμβρίου	Σκοτούσα	Πανηγύρι
13 Σεπτεμβρίου	Παλιόκαστρο	Γλέντι με ζουρνάδες

Οι ημερομηνίες αφορούν λαϊκά πανηγύρια στο Νομό Σερρών, στα οποία συμμετέχουν τοπικοί οργανοπαίκτες και παρουσιάζονται έθιμα, δρώμενα και χοροί των ντόπιων κατοίκων.

Υπάρχουν πολλές άλλες παρόμοιες εκδηλώσεις, στις οποίες όμως έχει χαθεί το τοπικό ύφος καθώς έχουν αλλοιωθεί από στοιχεία ξένα με την τοπική κουλτούρα.

9. Συμπέρασμα

Τα αποτελέσματα της οκταετούς αυτής εργασίας αναδεικνύουν τον Νομό Σερρών σε μια περιοχή όπου ο πολιτιστικός του πλούτος είναι τεράστιος και πιθανόν ανεξάντλητος.

Ενδιαφερθήκαμε συγκεκριμένα για την πολιτιστική κληρονομιά των γηγενών Σερραίων κατοίκων, που για τους περισσότερους είναι ή ήταν τουλάχιστον άγνωστη.

Πιστεύω μας είναι, αν και έχουμε πολύ δρόμο ακόμα μπροστά μας, πως η πληθώρα των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν, η ποικιλομορφία τους, το ιδιαίτερο ύφος και η μοναδικότητα που πολλά από αυτά χαρακτηρίζει, σε συνδυασμό με το γεγονός πως ελάχιστες έως και ανύπαρκτες ήταν οι αξιόλογες ερευνητικές προσπάθειες πολιτισμικής προσέγγισης του νομού, θα ανοίξουν τον δρόμο σε επιμέρους επιστήμες και ερευνητές, (ιστορικούς χορού, μουσικολόγους, κοινωνιολόγους, εθνολόγους, δασκάλους χορού, λαογράφους κ.α.).

10. Τραγούδια

ΜΕ ΤΙΣ ΕΛΙΕΣ ΕΛΕΝΗ ΜΟΥ

(Βαμβάκόφυτο)

Με τις ελιές, με τις ελιές Ελένη μου (δισ)
και με τα μαύρα μάτια. (δισ)
Με' καψες την καρδούλα μου Ελένη μου,
μου την έκανες κομμάτια. (δισ)
Αυτά τα μαύρα που φοράς Ελένη μου,
εγώ θα σου τα βγάλω. (δισ)
Θα σε φορέσω κόκκινα Ελένη μου
και θα' ρθω να σε πάρω. (δισ)

ΠΑΝ ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΓΙΑ ΝΕΡΟ

Παν' τα κορίτσια για νερό,
πάει κι η κόρη π' αγαπώ.
Πάω και' γω να την ιδώ,
να της τσακίσω το σταμνί.
Να πάει στη μάνα κλαίγοντας,
να τη ρωτήσει η μάνα της,
«Κόρη μου που' ναι η στάμνα σου».
Μάνα μου στραβοπάτησα,
τη στάμνα μου την τσάκισα.
Δεν είναι στραβοπάτημα
Μον' είναι αντροφίλημα.

ΜΑΥΡΑ ΜΑΤΙΑ ΠΟΥ'ΔΑ ΑΠΟΨΕ

(Βαμβάκόφυτο)

Μαύρα μάτια που'δα απόψε στη δεξιά μου τη μεριά, (δισ)
ξύπνησα και δε τα βρίσκω κάθομαι και βλαστημώ. (δισ)
Με τα ρούχα μου μαλώνω και το στρώμα μου ρωτώ. (δισ)
Στρώμα μου που πάει η κυρά σου, πάει στη βρύση για νερό. (δισ)
Βρύση μου μαλαματένια πως βαστάς κρύο νερό. (δισ)
Ετσ' βαστώ και' γω καημένος της αγάπης τον καημό. (δισ)
Η καρδιά μου κλειδωμένη δεν ανοίγει με κλειδί.. (δισ)
Μόνο ανοίγει με τραγούδια και με γέλια με χαρά. (δισ)
Δε μπορώ να καταλάβω Τούρκα είσαι για Ρωμιά, (δισ)
για Εγγλέζα για Φραντσέζα που' χεις τόση εμορφιά. (δισ)

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟ ΨΗΛΟ

(Βαμβάκόφυτο)

Σ' αυτό το σπίτι χαμάν γκελιαμάν,
σ' αυτό το σπίτι το ψηλό,
στο μαρμαρένιο λούλουδο.
Στο μαρμαρένιο χαμάν γκελιαμάν,
στο μαρμαρένιο λούλουδο,
κάθεται κόρη και κεντά.
Κάθεται κόρη χαμάν γκελιαμάν,
κάθεται κόρη και κεντά
κι ας είναι ας είναι κόρη μου.
Κι ας είναι ας είναι χαμάν γκελιαμάν,
κι ας είναι ας είναι κόρη μου,
κι αν δεν σε κλέψω μια βραδιά.
Κι αν δεν σε κλέψω χαμάν γκελιαμάν,
κι αν δεν σε κλέψω μια βραδιά,
απ' της μαμά σου την αγκαλιά.
Απ' της μαμά σου χαμάν γκελιαμάν,
απ' της μαμά σου την αγκαλιά,
θα σ' ανεβάσω στα βουνά.
Θα σ' ανεβάσω χαμάν γκελιαμάν,
θα σ' ανεβάσω στα βουνά,
εκεί στα κρύα τα νερά.
Εκεί στα κρύα χαμάν γκελιαμάν,
εκεί στα κρύα τα νερά,
όπου λαλούνε τα πουλιά.
Όπου λαλούνε χαμάν γκελιαμάν,
όπου λαλούνε τα πουλιά,
εκεί πετούν οι πέρδικες.

11. Βιβλιογραφία

- 1) 40 Τραγούδια της πόλης των Σερρών (Γιώργου Αγγειοπλάστη).
- 2) Στοιχεία για την εξέλιξη της μουσικής τον εικοστό αιώνα στα Σέρρας (Γιώργου Αγγειοπλάστη).
- 3) Η μουσική στις Σέρρες από τις αρχές του εικοστού αιώνα μέχρι σήμερα (Γιώργου Κ. Αγγειοπλάστη - Χρήστου Γ. Παπαδόπουλου).
- 4) Η μουσική στην πόλη των Σερρών κατά των εικοστό αιώνα (μέρος Β) (Γιώργου Κ. Αγγειοπλάστη - Χρήστου Γ. Παπαδόπουλου).
- 5) Βισαλτία Νιγρίτα (Πασχάλης Β. Αγγελόπουλος).
- 6) Ένα διπλότυπο, κώδικας γάμων της Εκκλησιαστικής περιφέρειας Νιγρίτας 1880 - 1883 (Πασχάλης Β. Αγγελόπουλος)..
- 7) Ιστορικά διάσπαρτα της Ηράκλειας (Ασλανίδης Θ. Κωνσταντίνος).
- 8) Γνωριμία με την επαρχία Βισαλτίας (Γεώργιου Γούδα).
- 9) «Σκοτούσα Παρελθόν Παρόν Μέλλον (Γυμνάσιο Σκοτούσας).
- 10) Η εκπαιδευτική κατάσταση των τσιγγάνων στο Ν. Σερρών (Δημήτριου Π. Παρασκευά).
- 11) Ιστορία - Πολιτισμός - Κληρονομιά - Οικονομική ζωή της Ορεινής (Ευαγγέλου Αριστείδης & Δημοτικό σχολείο Άνω Ορεινής).
- 12) Απομνημονεύματα (Απόστολου Ζαμπρούδη - Παπούλιας -) Δημητρίτσι.
- 13) Ιστοριογεωγραφικά της περιοχής Χουμνικού (Μ. Ζαφειρίου) (Ιστορική και Λαογραφική εταιρία ΣΕΡΡΩΝ-ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ).
- 14) Τα Δημοτικά τραγούδια του Ν. Σερρών (Γιώργου Καφταντζή).
- 15) ΟΡΦΕΑΣ-ΣΕΡΡΩΝ 1905-1991 Ιστορική Αναδρομή (Εκδοση Ομίλου Ορφέα Σερρών) (Γιώργου Καφταντζή).
- 16) Ιστορία της πόλεως των Σερρών και της περιφέρειάς της (Γιώργου Καφταντζή).
- 17) Ιστορία της Ηράκλειας Ν.Σερρών (Γιώργου Καφταντζή).
- 18) Λαογραφικά Κοίμησης Σερρών (Θ. Μποζιάρη).
- 19) Δήμος Νιγρίτας (Σύλλογος Νιγριτινών - Επιστημονικό Συμπόσιο).
- 20) Νομός Σερρών πρόσκληση - γνωριμία (Νομαρχία Σερρών).
- 21) Ήθη και Έθιμα στο νομό Σερρών κατά την μεταπολεμική περίοδο (Ξενοδόχου Ελευθερίας - Ιόνιο Πανεπιστήμιο Τμήμα Αρχαιονομίας - Βιβλιοθηκονομίας).
- 22) Ιστορία Νιγρίτας και επαρχίας Βισαλτίας (Ευάγγελος Παπαθανασίου).
- 23) Βισαλτία (Ευάγγελος Παπαθανασίου).
- 24) Από την παράδοση του τόπου μου -Κοίμηση Σερρών- (Σιδέρη Σταματόπουλου).
- 25) Τα Δημοτικά τραγούδια της περιοχής Σερρών (Χρήστου Π. Σταματίου).
- 26) Η Ιστορία του Σταρτσόβου (Γεώργιος Ευθ. Τάτσιος).
- 27) Λαογραφικά Ηράκλειας (Θωμά Τενεκετζή).
- 28) Μνήμες από την παλιά Τερπνή (Εκδοση Τερπνιωτών Θεσσαλονίκης).

- 29) Εικονογραφημένη Ιστορία του Ν. Σερρών
(Βασίλειου Τζανακάρη Α & Β).
- 30) Ο νομός Σερρών - Άλλοτε και τώρα - (Φώτης Τριάρχης).
- 31) Σιντική Ιστορία και Παραδόσεις (Άννα Τολούδη).
- 32) Τραγούδια Νέου Σουλίου επαρχίας και Ν. Σερρών
(Χαμέλη Θεοφάνους Ζαχαρία).
- 33) Άγιον Πνεύμα Σερρών Ιστορία - Λαογραφία της κοινότητας
(Απόστολου και Βασιλικής Ψαθά).
- 34) Ιστορία - Λαογραφία Ν. Σερρών (Απόστολου και Βασιλικής Ψαθά).

12. Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσφέρανε καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας μου σχετικά με την μουσικοχορευτική παράδοση των Ντόπιων κατοίκων του Ν. Σερρών τους: Γιώργο Παπουδάρη και Γιώργο Χουρδάρη (Πετρίτσι), Γιώργο Χατζηανδρέου και Χρήστο Τρακαλιάνη (Σκοτούσα), Κώστα Ματζίρη, Ηλία Ματζίρη, Ηλία Δημάνο, Ζήση Χίντζο (Ηράκλεια), Ηλία Σίμο, Αγάπη Σίμου και την παραδοσιακή χορωδία του (Βαμβακόφυτο), Στέργιο Π. Πούλιο (Σέρρες), Χρήστο Καρακώστα, Γιάννη Μπάρμα, Χρήστο Μέρο και Γιώργο Γεωργίου (Φλάμπουρο), Βασίλη Παπαγεωργίου και Παναγιώτη Ζαρίμπα (Τερπή).

Ευχαριστώ επίσης το διοικητικό συμβούλιο του Λαογραφικού Ομίλου Βλάχων και Φίλων «ΛΑΪΛΙΑΣ» Ν. Σερρών, για την οικονομική υποστήριξη που μου προσφέρανε στην παραγωγή του CD, με τραγούδια και μελωδίες της Ντόπιας σεραϊκής παράδοσης.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Βασίλης Τερζής

Γεννημένος στις Σέρρες και μόνιμος κάτοικός της ασχολήθηκε για πρώτη φορά με τον παραδοσιακό χορό σε ηλικία 12 ετών ως μέλος, χορευτής του συλλόγου Βλάχων Ν. Σερρών. Απόφοιτος του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, τμήματος επιστημονικής φυσικής αγωγής και αθλητισμού (Τ.Ε.Φ.Α.Α) Κομοτηνής, με ειδικότητες ελληνικοί χοροί, πετοσφαίριση και κολύμβηση. Βρίσκεται στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, του ανωτέρω ιδρύματος, στην κατεύθυνση της προπονητικής ενώ ο τίτλος της μεταπτυχιακής του διατριβής αφορά «Το προφίλ των δασκάλων του ελληνικού παραδοσιακού χορού στην Ελλάδα».

Το 1988 ξεκινά να διδάσκει δημοτικούς χορούς σε τοπικούς πολιτιστικούς συλλόγους της πόλης και του νομού.

Το 1989 αρχίζει να μελετά και να ερευνά την παράδοση των βλαχοφώνων κατοίκων του νομού και από το 1991 τη μουσικοχορευτική παράδοση του Ν. Σερρών γενικότερα και των Ντόπιων κατοίκων ειδικότερα. Στην προσπάθεια αυτή συνέβαλε η επαφή με τους κατοίκους της περιοχής, η επιτόπια παρατήρηση και καταγραφή, η συμμετοχή σε δεκάδες τοπικά πανηγύρια, γιορτές και λαϊκά δρώμενα και η βιβλιογραφική έρευνα.

Έχει διδάξει τοπικούς χορούς και χορούς των βλαχοφώνων του νομού σε σεμινάρια όπως της «Δόρα Στράτου», του Κέντρου Λαογραφικών Ερευνών Μαγνησίας, της «Ηφαίστεια» κ.α ενώ έχει παραδώσει μαθήματα χορού σε διάφορα σωματεία, ομίλους και συλλόγους στον ελλαδικό χώρο και στην Γαλλία.

Για τα ίδια θέματα παρουσίασε ανακοινώσεις και εισηγήσεις του σε συνέδρια όπως του Τ.Ε.Φ.Α.Α Κομοτηνής και της Διεθνούς Οργάνωσης Λαϊκής Τέχνης (Δ.Ο.Λ.Τ).

Αποτέλεσε συντονιστή και κύριο εισηγητή στα σεμινάρια ελληνικού παραδοσιακού χορού που διοργανώνει ο Πολιτιστικός Σύλλογος Σκοτούσσας, με την συνεργασία και άλλων φορέων (1^ο, 2^ο, 3^ο και 4^ο Σεμινάριο, 2-3 Δεκεμβρίου 2000, 28-30 Δεκεμβρίου 2001, 27-29 Δεκεμβρίου 2002, 30, 31 Ιανουαρίου και 1 Φεβρουαρίου 2004 αντίστοιχα).

Είναι επικεφαλής της ερευνητικής ομάδας του Λαογραφικού Ομίλου Βλάχων και Φίλων «Λαϊλιάς» Ν. Σερρών, που είχε την επιμέλεια παραγωγής ενός CD, υπό την αιγίδα της Δ.Ο.Λ.Τ. με τίτλο, « Τα Ντόπια », (Ζουρνάδες και Νταούλια από τον Ν. Σερρών) και θέμα την μουσικοχορευτική παράδοση των Σερραίων. Επίσης επιμελείται την έκδοση ενός ακόμη μελλοντικού με θέμα «Σκοποί, χοροί και τραγούδια των βλαχόφωνων Σερραίων».

Από το 1992 είναι μέλος της Διεθνούς Οργάνωσης Λαϊκής Τέχνης (Δ.Ο.Λ.Τ). Το 1999 παρουσίασε ομάδα ενηλίκων από την Σκοτούσσα στο 13^ο συνέδριο της στην Αθήνα και το 2000 την χορευτική ομάδα του Ομίλου «Λαϊλιάς» στο 14^ο συνέδριο στην Αριδαία.

Τον Ιούλιο του 2000 και 2003 είχε την επιμέλεια παρουσίασης της ίδιας ομάδας, με χορούς των βλαχοφώνων και των ντόπιων του Ν. Σερρών, σε ειδική παράσταση που πραγματοποιήθηκε στο θέατρο «Δόρα Στράτου» με κρατική τηλεοπτική κάλυψη και παγκόσμια δορυφορική αναμετάδοση.

Είναι υπεύθυνος και παρουσιαστής εκπομπής με θέμα το γνήσιο δημοτικό τραγούδι, την παραδοσιακή μουσική, τον ελληνικό χορό και την λαϊκή μας παράδοση σε τηλεοπτικό και ραδιοφωνικό σταθμό των Σερρών.

Κάθε χρόνο ταξιδεύει στο εξωτερικό επικεφαλής χορευτικών συγκροτημάτων συμμετέχοντας σε διεθνή φεστιβάλ και διαγωνισμούς.

Τερζής Βασίλης Καθηγητής Φυσικής Αγωγής - Δάσκαλος Ελληνικού χορού
Μαυρογένους - Κοραή (γωνία) Σέρρες τ.κ 62121
Τηλ. 23210-25516, κιν. 6977-651857,
Fax. 23210-58100
e-mail : vterzis@hotmail.com

Β) ΧΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΧΩΡΙΑ, ΚΑΛΗ ΒΡΥΣΗ, ΠΥΡΓΟΙ, ΒΩΛΑΚΑΣ, ΠΕΤΡΟΥΣΑ, ΞΗΡΟΠΟΤΑΜΟΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ ΤΟΥ Ν. ΔΡΑΜΑΣ

Αλέξανδρος Καρατζόγλου

«... και μου αρέσει που ο τόπος μου είναι γεμάτος γοητείες και αρώματα, μουσικές και χρώματα, ήχους και εικόνες, που αγαπιέται όχι μόνο από τους ίδιους τους κατοίκους αλλά και από ξένους ανθρώπους, διότι έχει την ευταξία, την παντοδυναμία και την αυθεντικότητα εκείνη που κερδίζουν κάθε επισκέπτη...»

(Άγνωστος Δημιουργός)

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εισήγηση σκοπό έχει τη γνωριμία με το λαϊκό πολιτισμό της περιοχής των χωριών του Ν. Δράμας μέσα από την παρουσίαση στοιχείων που συγκεντρώθηκαν μετά από προσωπική επιτόπια δωδεκαετή έρευνα και που αφορούν κυρίως τη μουσικοχορευτική παράδοση των ντόπιων κατοίκων του Ν. Δράμας.

Το πρωτογενές αυτό υλικό συμπληρώνεται με στοιχεία που αφορούν τις ενδυματολογικές και διατροφικές συνήθειες των κατοίκων της περιοχής σχετιζόμενες με την εθιμοτυπία και την καθημερινότητα τους.

Η συλλογή όλων αυτών των στοιχείων και η καταγραφή τους έγινε και συνεχίζει να γίνεται με τη μέθοδο της επιτόπου παρατήρησης, των προφορικών συνεντεύξεων, της βιντεοσκόπησης, της ηχογράφησης, της χρήσης της υπάρχουσας βιβλιογραφίας και δισκογραφίας και οπωσδήποτε της συμμετοχής σε κοινωνικές εκδηλώσεις, πανηγύρια, έθιμα και δρώμενα, που τελούνται στον κύκλο του χρόνου στην περιοχή.

2. Ν. Δράμας (Γεωγραφία - Ιστορία)¹

Ο Ν. Δράμας βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο του Ελλαδικού χώρου στα σύνορα με τη Βουλγαρία. Αποτελεί τον πλουσιότερο νόμο από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος. Περικλείεται από τα βουνά της Ροδόπης στα βόρεια, του Μενουικίου και του Όρβηλου στα δυτικά, του Παγγαίου στα νότια και τα όρη της Λεκάνης στα ανατολικά. Ο ορεινός όγκος που δεσπόζει στο ψηλότερο σημείο του ορίζοντα είναι το Φαλακρό, «το βουνό-σύμβολο» της περιοχής.

¹ Βλ. τον Τουριστικό Οδηγό του Ν. Δράμας που εξέδωσε η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας,

Διοικητικά υπάγεται στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και διαιρείται σε οχτώ δήμους (Δράμας, Κάτω Νευροκοπίου, Προσοτσάνης, Νικηφόρου, Παρανεστίου, Δοξάτου, Καλαμπακίου, Σιταγρών) και μια κοινότητα (Σιδηρονέρου).

Κατά τους ιστορικούς χρόνους και μετά την ένταξη της περιοχής στο Βασίλειο της Μακεδονίας από το Φίλιππο Β΄ (356 π.Χ.) η περιοχή ακμάζει με την επίδραση των Φιλίππων και της Αμφίπολης. Οι Θράκες που κατοικούν από τους πρώιμους χρόνους στην ευρύτερη περιοχή εξελληνίζονται και πραγματοποιείται πληθώρα έργων κοινωφελών και οχυρωματικών. Η σημαντικότερη κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους αποίκηση γίνεται από τον Οκταβιανό Αύγουστο το 30 π.Χ. : Έτσι δημιουργείται η εκτεταμένη «χώρα» της Ρωμαϊκής αποικίας των Φιλίππων, ενώ δημιουργούνται νέες οδικές αρτηρίες, από τις οποίες η μεγαλύτερη, η Εγνατία Οδός (Via Egnatia) συνέδεε στα τέλη του 2^{ου} π.Χ. αιώνα τη Ρώμη με το Βυζάντιο περνώντας και από την περιοχή της Δράμας.

Η κυριαρχία των Οθωμανών στην περιοχή της Δράμας για πεντέμισι περίπου αιώνες (1383-1912) εξασφαλίζει τουλάχιστον θεωρητικά σταθερή εξουσία δίνοντας τέλος στις συχνές καθεστωτικές μεταβολές της προηγούμενης περιόδου. Ο εποικισμός όμως της περιοχής από μουσουλμάνους της Ανατολής και η φυγή των Χριστιανών στα ορεινά άλλαξαν τα πληθυσμιακά δεδομένα. Φοβισμένοι από το θρησκευτικό φανατισμό των Κατακτητών όπως στην περίπτωση της σφαγής των μοναχών της μονής Εικοσιφίνισσας το 1507, οι Χριστιανοί συγκεντρώνονται στους ορεινούς όγκους της βόρειας κυρίως ζώνης. Μέχρι τα μέσα τουλάχιστο του 19^{ου} αιώνα, αν και ο «Καζάς» της Δράμας αποτελεί το διοικητικό και στρατιωτικό κέντρο του ομώνυμου «σαντζακιού» μέχρι την Ξάνθη, η οικονομική του σημασία σταθερά υποβαθμίζεται προκαλώντας πιθανόν και μείωση του πληθυσμού.

Από το 1880 μέχρι το 1908 εκδηλώνονται βίαιες επιθέσεις βουλγαρικών ανταρτικών ομάδων στην πόλη και στα χωριά της βόρειας ζώνης με ελληνικό ή μικτό πληθυσμό για τον έλεγχο των χριστιανών της περιοχής. Έτσι ξεκινά ο Μακεδονικός Αγώνας, ένας βίαιος ανταρτοπόλεμος, κάτω από τα αδιάφορα έως ένοχα βλέμματα των οθωμανικών αρχών. Στα βόρεια της πόλης οι ντόπιοι κάτοικοι ελληνικής συνείδησης δίνουν σκληρές μάχες με πολλά θύματα, όπως το νεαρό Άρμεν Κούπτσιο από το Βόλακα. Ηγέτης της μυστικής οργάνωσης των Ελλήνων είναι ο Μητροπολίτης Δράμας και αργότερα Σμύρνης, Χρυσόστομος (1868-1922). Η περιοχή γνωρίζει την πρώτη βουλγαρική κατοχή τον Οκτώβριο του 1912, που σηματοδεύεται από την ομαδική σφαγή 600 Ελλήνων του Δοξάτου και την πυρπόληση της πλούσιας κωμόπολης στις 30-6-1912, μια ημέρα πριν από την απελευθέρωση της Δράμας από τον ελληνικό στρατό. Μια νέα βουλγαρική κατοχή (1916-1918) κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο θέτει σε μεγαλύτερη δοκιμασία τις αντοχές των Ελλήνων. Η ανταλλαγή των πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία και την Τουρκία στη δεκαετία του 1920 αποτελεί αφετηρία μιας νέας εποχής για τη Δράμα, μετά την εγκατάσταση τουλάχιστον 85.000 Ελλήνων της Μ. Ασίας και της Θράκης στο νομό.

Κατά τη γερμανική επίθεση εναντίον της Ελλάδας από το βουλγαρικό έδαφος στις 6-4-1941 η αμυντική γραμμή των οχυρών στο λεκανοπέδιο του Νευροκοπίου δοκιμάζεται σκληρά. Τον ίδιο μήνα η περιοχή περνά ουσιαστικά στο διοικητικό και στρατιωτικό έλεγχο των βουλγαρικών αρχών που επιχειρούν μέχρι την απελευθέρωση του 1944 τη συστηματική αλλοίωση της σύνθεσης και της συνείδησης του

πληθυσμού. Μεταπολεμικά, από τη δεκαετία του 1960, την πληθυσμιακή αφαίμαξη του νομού προκάλεσε το οφειλόμενο στη συρρίκνωση της αγροτικής οικονομίας κύμα μετανάστευσης, προς τη Δυτική κυρίως Γερμανία.

Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, μετά τις πολιτικές αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη και τη βελτίωση των σχέσεων ανάμεσα στα βαλκανικά κράτη, ο πληθυσμός της περιοχής της Δράμας φιλοδοξεί να συμμετάσχει στις μεγάλες οικονομικές αλλαγές που σημειώνονται αυτήν την περίοδο.

3.0 Πολιτισμική Χαρτογράφηση της Περιοχής

3.1

- **ΝΤΟΠΙΟΙ:** Οι παλαιότεροι κάτοικοι της περιοχής, εγκατεστημένοι στο βόρειο και βορειοδυτικό τμήμα του νομού και συγκεκριμένα στους πρόποδες του Φαλακρού και του Μενοικίου Όρους. Φιλόξενοι, φιλικοί και πιστοί στις παραδόσεις, που ενισχύουν το πολιτιστικό γίνεσθαι της περιοχής.
- **ΒΛΑΧΟΙ:** Εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Δράμας και των Σερρών το 1913 λίγο πριν διαμορφωθούν τα σημερινά σύνορα με τη Βουλγαρία. Πατρίδα τους η Γραμμούστα της Πίνδου. Σήμερα κατοικούν στα χωριά Προσοτσάνη και Μικρόπολη του Ν. Δράμας όπως επίσης και στα χωριά Ροδολείβος και Πρώτη του Ν. Σερρών.
- **ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΟΙ:** Εμφανίζονται στα βουνά της Δράμας κατά το 1912-13 και μέχρι το 1940 διατηρούν σε αυτά πενήντα περίπου τσελιγκάτα. Σήμερα από το νομαδικό βίο των Σαρακατσάνων δεν απέμεινε τίποτα. Τα τσελιγκάτα και τα κονάκια έσβησαν και ο παραδοσιακός τρόπος ζωής τους επιζεί στο μεγαλύτερο μέρος σαν μνήμη.

3.2 Μετά το 1922

- **ΘΡΑΚΙΩΤΕΣ**
- **ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΕΣ**
- **ΠΟΝΤΙΟΙ:** Οι πρώτοι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν το 1914 από την Ανατολική Θράκη. Μετά τη μικρασιατική καταστροφή 85.000 περίπου ξεριζωμένοι Έλληνες από την Ανατολική Θράκη, τον Πόντο και τις υπόλοιπες περιοχές της Μ. Ασίας βρήκαν φιλοξενία σε αυτήν την δεύτερη πατρίδα τους και αποτέλεσαν δημιουργικά μέλη της τοπικής κοινωνίας.

4.0 Γιορτές και Δρώμενα στο Ν. Δράμας

4.1 Δωδεκαήμερο (Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά - Θεοφάνια)

Τα έθιμα του Δωδεκαημέρου στην περιοχή παρουσιάζουν ανάμεικτο χαρακτήρα χριστιανικών εκδηλώσεων και παγανιστικών συνηθειών. Υπάρχει κοινή πεποίθηση ότι την περίοδο αυτή, που συμπίπτει με μια καμπή του ετήσιου κύκλου του Ήλιου (χειμερινές τροπές) αλλά και με μια περίοδο απαραίτητης ανάπαυλας για τους γεωργούς, όλα τελούνται για καλή χρονιά, δηλαδή για πλούσια σοδειά και καλή υγεία. Στο πνεύμα αυτό της Ευετηρίας κινούνται και τα έθιμα της περιοχής της Δράμας που τελούνται στις πλατείες και στους δρόμους των χωριών τις ακόλουθες ημερομηνίες:

5 Ιανουαρίου (Μοναστηράκι Δράμας) : Προετοιμασία της «τσέτας» (ομάδας) για την επόμενη ημέρα και γλέντι με λύρες και νταχαρέδες στο πολιτιστικό σύλλογο του χωριού.

6 Ιανουαρίου (Μοναστηράκι Δράμας) : «Αράπηδες», «Γκολιάδες», «Γκιλίνγκες». Το μεσημέρι ακολουθεί τρανός κοινοτικός χορός στην πλατεία του χωριού.

6 Ιανουαρίου (Πύργοι Δράμας) : «Νταβανίτσκα», χορός το μεσημέρι με συμμετοχή του πολιτιστικού συλλόγου και γλέντι στο καφενείο του χωριού με λύρα και νταχαρέδες.

7 Ιανουαρίου (Πύργοι Δράμας) : «Αρκούδες» στην πλατεία του χωριού.

6-7 Ιανουαρίου (Ξηροπόταμος Δράμας) : «Γκολιάδες», «Νύφες» και «Αράπηδες» στην πλατεία του χωριού.

7 Ιανουαρίου (Πετρούσα Δράμας) : Το έθιμο της «Καμήλας» στους δρόμους του χωριού με συνοδεία λύρας και νταχαρέ.

7 Ιανουαρίου (Καλή Βρύση Δράμας) : «Μπαμπούγερα», γλέντι με γκάντες και νταχαρέδες στο καφενείο του χωριού.

8 Ιανουαρίου (Καλή Βρύση Δράμας) : Αναπαράσταση παραδοσιακού γάμου.

8 Ιανουαρίου (Πετρούσα Δράμας) : «Μπάμπιντεν», Κουρμπάνι και κοινοτικό γλέντι με λύρες και νταχαρέδες.

7-8 Ιανουαρίου (Βόλακας Δράμας) : «Αράπηδες» και «Αρκούδες». Αναπαράσταση παραδοσιακού γάμου με γκάντες και νταχαρέδες στην πλατεία του χωριού.

4.2 Τοπικές Γιορτές - Πανηγύρια

Αγίου Γεωργίου- 23 Απριλίου (Ξηροπόταμος Δράμας): Πανηγύρι την παραμονή.

Αγίου Αθανασίου – 2 Μαΐου (Πετρούσα Δράμας): Πανηγύρι.

Ζωοδόχου Πηγής-Παρασκευή της Διακαινησίμου (Μοναστηράκι Δράμας) : Πολιτιστική εκδήλωση στην πλατεία του χωριού και κοινοτικός χορός με λύρες και νταχαρέδες.

Αγίου Πνεύματος (Βόλακας Δράμας) : Κουρμπάνι στο εκκλησάκι του Αγίου Πνεύματος στο όρος Φαλακρό και «μουλαροδρομίες» μέχρι την πλατεία του χωριού. Ακολουθεί χορός με γκάντα και νταχαρέδες.

Αγίας Μαρίας-17 Ιουλίου (Καλή Βρύση Δράμας) : Πανηγύρι και πολιτιστικές εκδηλώσεις στην πλατεία του χωριού.

Προφήτη Ηλία (Βόλακας Δράμας) : Πανηγύρι και πολιτιστικές εκδηλώσεις στην πλατεία του χωριού. Γλέντι με λύρες και νταχαρέδες.

Του Σωτήρος-6 Αυγούστου (Πύργοι Δράμας) : Πανηγύρι και πολιτιστικές εκδηλώσεις στην πλατεία του χωριού.

5. Παραδοσιακά Μουσικά Όργανα της Περιοχής²

Η περιοχή έχει πλούσια μουσική παράδοση, η οποία εξακολουθεί να εντάσσεται και στη σύγχρονη ακόμη ζωή. Τόσο οι χοροί όσο και τα τραγούδια – όπως αναφέρονται στην παρούσα εισήγηση- κυριαρχούν σε κάθε κοινωνική και εορταστική εκδήλωση. Κύρια παραδοσιακά μουσικά όργανα στην περιοχή είναι η γκάιντα, η λύρα και ο νταχαρές ή νταϊρές. Να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι οργανοπαίχτες είναι αυτοδίδακτοι.

1. Γκάιντα: είναι ο τύπος του άσκαυλου που παλαιότερα παιζόταν σε ολόκληρη την ηπειρωτική Ελλάδα ενώ σήμερα παίζεται κυρίως στη Μακεδονία και τη Θράκη. Η γκάιντα στην περιοχή της Δράμας ονομάζεται και γάιντα και πιο σπάνια γαϊντά. Συνήθως κατασκευάζεται από τον ίδιο τον οργανοπαίχτη και αποτελείται από τον ασκό ή τουλούμι, το επιστόμιο και του δύο αυλούς. Για το τουλούμι χρησιμοποιείται συνήθως δέρμα νεαρού κατσικιού που είναι ανθεκτικό. Οι δύο αυλοί και το επιστόμιο γίνονται από το ίδιο ξύλο, συνήθως μηλιάρι και ήμερη κρανιά. Ο μεγάλος αυλός λέγεται μπάσο και βγάζει μόνο μια νότα, το ίσο. Ο μικρός αυλός λέγεται παρμακλούκι, έχει οχτώ τρύπες μπροστά και μια πίσω και παίζει τη μελωδία.

2. Λύρα: Η μακεδονική αχλαδόσχημη λύρα διαφέρει από τους υπάρχοντες ελληνικούς τύπους λύρας στο κούρδισμα και στον τρόπο που παίζεται. Η σκάφη, το χέρι και η κεφαλή γίνονται από μονοκόμματο ξύλο. Παλαιότερα χρησιμοποιούσαν κυρίως ξύλο μουριάς και αρκετά συχνά και ξύλο καρυδιάς, ενώ σήμερα δοκιμάζουν ξύλο και από άλλα δένδρα, όπως δαμασκηνιά, αχλαδιά κ.ά. Για το καπάκι σήμερα χρησιμοποιείται λευκή ξυλεία, κυρίως από πεύκο και έλατο. Για τις χορδές της λύρας, που κατασκευάζονταν συνήθως από τους ίδιους τους οργανοπαίχτες, παλαιότερα χρησιμοποιούνταν έντερο κατσικιού, γάτας ή προβάτου. Χαρακτηριστική ιδιομορφία στο παίξιμο της λύρας είναι ότι ο οργανοπαίχτης χρησιμοποιεί και το νύχι και την ψύχα των δαχτύλων. Η μελωδία παίζεται κυρίως στην πρώτη χορδή, ενώ οι τρεις νότες της τρίτης χορδής χρησιμοποιούνται λιγότερο.

3. Νταχαρές ή Νταϊρές Είναι το βασικό ρυθμικό όργανο όλων των παραπάνω χωριών, που κατασκευάζεται σχεδόν πάντοτε από τους ίδιους τους οργανοπαίχτες, από κατσικίσιο δέρμα και το στεφάνι από ξύλο καρυδιάς, καστανιάς ή οξιάς. Τις περισσότερες φορές στο στεφάνι τοποθετούνται μικρά μεταλλικά κύμβαλα ή ζίλια. Το εντυπωσιακό ηχόχρωμα του νταχαρέ καθώς και οι ιδιόμορφοι τονισμοί προσδίδουν μια ιδιομορφία στο ύφος της ρυθμικής συνοδείας. Ο νταχαρές παίζεται με το ένα χέρι, ενώ το άλλο απλώς στηρίζει το όργανο.

6. Ρυθμικά Σχήματα

Τα βασικά ρυθμικά σχήματα που συναντά κανείς στα τραγούδια, τις μελωδίες και τους χορούς των ντόπιων κατοίκων του Ν. Δράμας είναι τα εξής:

A. 7/8 (3+2+2) Συρτός.

² Τα παρακάτω στοιχεία εμπεριέχονται στο ένθετο του μουσικού δίσκου « ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ» σημειώσεις Κώστας Συμεωνίδης.

B. 7/8 (2+2+3) Κόρη Ελένη.

Γ. 2/4 και 4/8

Δ. Δίσημος άλογος

Ε. 6/8 (3+3)

ΣΤ. 8/8

Ζ. 9/8 (2+2+2+3)

Εκτός από τα τραγούδια, τις μελωδίες και τους χορούς που ακολουθούν τα παραπάνω ρυθμικά σχήματα στην περιοχή υπάρχουν και μια σειρά από καθιστικές μελωδίες και επιτραπέζια τραγούδια, που δεν ακολουθούν ως γνωστόν κανένα ρυθμικό σχήμα.

7. Χοροί της Περιοχής - Διδακτέα Ύλη

1. «Τζάνε ποταμέ», Βόλακας: Συρτός χορός σε 7σημο ρυθμό. Συναντάται στο Βόλακα της Δράμας με τη συνοδεία του ομώνυμου τραγουδιού. Η διφωνία³ όπως αποδίδεται κυρίως από τις γυναίκες του χωριού συνοδεύεται άλλοτε με τους ήχους της γκάιντας και του νταχαρέ και άλλοτε όχι. Συρτούς σε 7σημο ρυθμό συναντάμε σε όλα τα ντόπια χωριά του νομού, όπως «Η Ελενιώ» στον Ξηροπόταμο, «Το Γιώργη» στο Μοναστηράκι, «Η Ευγενούλα η όμορφη» στους Πύργους κ.ά.

2. «Να δεις γιαγιά», Καλή Βρύση: Χορός από την Καλή Βρύση Δράμας σε δίσημο ρυθμό (2/4). Χορεύεται από άνδρες και γυναίκες με λαβή από τις παλάμες και τεντωμένα τα χέρια κάτω όταν χορεύεται προς τη φορά του κύκλου και αγκώνες λυγισμένους όταν χορεύεται αντίθετα στη φορά του κύκλου.

3. «Διαμάντω», Βόλακας: Χορός τοπικού χαρακτήρα σε διμερή άλογο ρυθμό. Σήμερα χορεύεται από άνδρες και γυναίκες με το ομώνυμο τραγούδι με τη συνοδεία της γκάιντας και του νταχαρέ ή και χωρίς αυτά. Χαρακτηριστικό του χορού οι εναλλαγές στο ύφος του κινητικού μοτίβου από στρωτά περπατητά βήματα σε ζωηρά και πηδηχτά. Η λαβή των χεριών είναι από τις παλάμες με αγκώνες λυγισμένους επάνω.

4. «Αηδόνια 14», Βόλακας: Ρυθμός 2/4. Χορός τοπικού χαρακτήρα που χορεύεται από άνδρες και γυναίκες με τη συνοδεία του ομώνυμου τραγουδιού. Το χορευτικό σχήμα όπως και στους υπόλοιπους χορούς είναι ο ανοιχτός κύκλος, στον οποίον οι άνδρες πιάνονται μπροστά και οι γυναίκες πίσω με λαβή από τις παλάμες και αγκώνες λυγισμένους επάνω.

5. «Ράμνα», ελαφρύς καρσιλαμάς, Μοναστηράκι:7/8. Χορεύεται σε επτάσημο ρυθμό με γρήγορη αγωγή, σε ανοιχτό κύκλο από άνδρες και γυναίκες αλλά και σε κλειστούς χώρους αντικριστά (καρσί). Τα ζευγάρια μπορεί να σχηματίζονται όχι μόνο από έναν άνδρα και μια γυναίκα αλλά και από δύο άνδρες ή δύο γυναίκες. Χορός για όλες τις περιστάσεις, συναντάται με το ίδιο κινητικό μοτίβο στα χωριά Ξηροπόταμος και Πετρούσα με την ονομασία «Λέκα» (: ελαφρύς καρσιλαμάς).

6. «Ματζουράνα», Μοναστηράκι: Γυναικείος χορός σε δίσημο άλογο ρυθμό στο Μοναστηράκι Δράμας. Το κινητικό μοτίβο του χορού, το οποίο συνοδεύεται από το ομώνυμο τραγούδι συναντάται και στην Πετρούσα της Δράμας με μικρές παραλλαγές και συγκεκριμένα στο χορό «Μακεδονία ξακουστή». Η λαβή των χεριών είναι από τις

³ Διφωνία: η πρώτη και η δεύτερη φωνή του τραγουδιού των γυναικών μιμείται τον ήχο της γκάιντας.

παλάμες με χέρια τεντωμένα κάτω. Το χορό θα συναντήσουμε και στο έθιμο των «Αράπηδων» που τελείται την ημέρα των Θεοφανίων στην πλατεία του χωριού.

7. «Παϊντούσκα», Μοναστηράκι, Ξηροπόταμος: 6/8. Χορός για όλες τις περιστάσεις που συναντάται και στο έθιμο των «Αράπηδων». Χορεύεται από άνδρες και γυναίκες σε ανοιχτό κύκλο αλλά και αντικριστά (καρσί) σε κλειστούς χώρους. Η λαβή είναι από τις παλάμες με τα χέρια τεντωμένα κάτω ή επάνω και αγκώνες λυγισμένους. Ο χορός συναντάται και στα χωριά Πετρούσα, Πύργοι και Καλή Βρύση με διαφορετικό κινητικό μοτίβο όμοιο με την Παϊντούσκα που συναντάμε στη περιοχή της Θράκης.

8. «Ευζωνικό», Μοναστηράκι, Ξηροπόταμος: 9/8. Χορός για όλες τις περιστάσεις που αφορά κυρίως τη χορευτική κίνηση των τσολιάδων στο έθιμο των «Αράπηδων». Κρατώντας με τα δύο χέρια το χάντρινο κορδόνι κινούνται με βήματα πηδηχτά προς τα αριστερά με το δεξί πόδι και προς τα δεξιά με το αριστερό σε τυποποιημένους κατά το δυνατόν σχηματισμούς (δυάδες). Όταν όμως χορεύεται από τους «παππούδες», «τις γκιλίγκες» και τους υπόλοιπους εορταστές σε κυκλική μορφή, έχει διαφορετικό κινητικό μοτίβο (τύπου στα δύο).

9. «Τέσκα»: 2/4 και 4/8. Με αυτήν την ονομασία συναντάται στα χωριά **Μοναστηράκι, Ξηροπόταμο και Πετρούσα** ο βαρύς καρσιλαμάς. Στο χωριό **Πύργοι** ονομάζεται «νιμπέτι» και στη **Καλή βρύση** «βαρύ». Ο Χορός χορεύεται αντικριστά (καρσί), άνδρας με γυναίκα ή άνδρας με άνδρα ή γυναίκα με γυναίκα σε όλες τις περιστάσεις. Υπάρχουν καταγεγραμμένες αρκετές μελωδίες που αποδεικνύουν τη δημοφιλία του χορού στη περιοχή, του οποίου το κινητικό μοτίβο κατά βάση είναι ίδιο σε όλα τα προαναφερόμενα χωριά. Οι επιμέρους διαφορές αφορούν κυρίως το χορευτικό ύφος αλλά και το τον τρόπο εκτέλεσης του συγκεκριμένου χορού. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στο Μοναστηράκι της Δράμας και σε ανοιχτούς χώρους ο χορός χορεύεται από άνδρες και γυναίκες σε ανοιχτό κύκλο με λαβή από τις παλάμες και χέρια τεντωμένα προς τα κάτω.

10. «Βαγγελίτσα» Βόλακας: 2/4 ή 4/8. Χορός τοπικού χαρακτήρα στο Βόλακα Δράμας. Χορεύεται σε ανοιχτό κύκλο σε δίσημο ρυθμό από άνδρες και γυναίκες με λαβή από τις παλάμες και αγκώνες λυγισμένους επάνω. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εναλλαγή του κινητικού μοτίβου σύμφωνα με τα γυρίσματα της μουσικής από αργά και στρωτά βήματα στο πρώτο μέρος, σε ζωνηρά και πηδηχτά στο δεύτερο. Χορεύεται σε όλες τις περιστάσεις.

11. «Χασαπιά ή Κασάπικος»: 2/4 ή και δίσημος άλογος ρυθμός σε κάποιες από τις μελωδίες (Καλής Βρύσης). Χορός που συναντάται και σε άλλες περιοχές της Μακεδονίας και της Θράκης. Στην Καλή Βρύση Δράμας χορεύεται σε όλες τις περιστάσεις από άνδρες και γυναίκες με λαβή από τους ώμους. Υπάρχουν αρκετές μελωδίες και τραγούδια που φανερώνουν την δημοφιλία του χορού και στα υπόλοιπα χωριά στα οποία χορεύεται με το ίδιο κινητικό μοτίβο με τη συνοδεία των μουσικών οργάνων ή μόνο με τραγούδι.

12. «Ιβάνα» Βόλακας: Δίσημος άλογος ρυθμός. Χορός τοπικού χαρακτήρα (τύπου στα τρία) χορεύεται με τη συνοδεία του ομώνυμου τραγουδιού από άνδρες και γυναίκες με κράτημα των χεριών από τις παλάμες και λυγισμένους τους αγκώνες. Από τους πιο δημοφιλής χορούς στο χωριό, ακολουθεί το κινητικό μοτίβο της χασαπιάς με στρωτά βήματα στο πρώτο μέρος και πηδηχτά στο δεύτερο.

Υποσημείωση

α) Στην περιοχή, όπως άλλωστε και στην υπόλοιπη Μακεδονία, συναντάμε τους χορούς «Χωματιστά τσουράπια» 9/8 και «Κόρη Ελένη» 7/8 (2+2+3) ιδιαίτερα δημοφιλείς στην Πετρούσα και στο Ξηροπόταμο Δράμας.

β) Ο «ελαφρύς καρσιλαμάς» στη Καλή Βρύση της Δράμας χορεύεται σε ρυθμό 9/8 (2+2+2+3).

γ) Στο Ξηροπόταμο Δράμας συναντάμε το χορό «Τρέξε Γιάννα» σε δίσημο άλογο ρυθμό. Ο χορός χορευόταν παλαιότερα κυρίως από γυναίκες στις γειτονιές που ανήκουν στο βόρειο τομέα του χωριού με λαβή από τις παλάμες και χέρια τεντωμένα κάτω.

8. Τραγούδια

TZANE POTAME

(Βόλακας Δράμας)

**Πόταμε, Τζάνε ποταμέ μου,
ποταμέ, ποταμέ όταν γεμίζεις
και βαρύς και βαρύς και κυματίζεις.**

**Πάρε με, Τζάνε ποταμέ μου,
πάρε με , πάρε με στα κύματά σου,
στα βεργό - στα βεργογυρίσματά σου.**

**Να με πας, Τζάνε ποταμέ μου,
να με πας, να με πας στην δύση-δύση,
μες στ' Αλή , μες στ' Αλή Πασά τη βρύση.**

**Πο'ρχονται, Τζάνε ποταμέ μου,
Πο'ρχονται , πο'ρχονται τα κοριτσάκια,
για νερό, για νερό με τα σταμνάκια.**

**Πο'ρχονται , Τζάνε ποταμέ μου,
πο'ρχονται, πο'ρχονται ξανθές και πλένουν,
μαυρομα - μαυρομάτες και λευκαίνουν.**

**Να'ρχεται , Τζάνε ποταμέ μου,
να'ρχεται, να'ρχεται κι η αδελφή μου ,
να μου πλε - να μου πλένει το μαντήλι
με τα δα - με τα δάκρυα που χύνει.**

ΜΑΤΖΟΥΡΑΝΑ

(Μοναστηράκι Δράμας)

Στης Ματζουράνας τον ανθό,
πλάγιασα ν' αποκοιμηθώ
λίγο ύπνο για να πάρω
στην αγάπη μου να πάω.

Όνειρο είδα στον ύπνο μου,
παντρεύεται η αγάπη μου
αχ και παίρνει τον εχθρό μου
για το πείσμα το δικό μου.

Κάλεσαν κι εμένα στην χαρά,
ας είναι η αγάπη μου καλά
για να πάω να στεφανώσω,
δύο χεράκια να σταυρώσω.

Έπλεξα στεφάνι όλο από φλουρί,
να ζει η αγάπη μου να το φορεί
κι λαμπάδα απ' ασήμι,
κάνε κόρη μου ελεημοσύνη.

ΔΙΑΜΑΝΤΩ

Δέντρον ει - μωρέ Διαμάντω
δέντρον είχα στην αυλή μου
κυπαρίσσια στο μπάξε μου.
Κόρη μ' κάθεσαι στον ίσκιο
κι έπλεκε χρυσό γαϊτάνι
Τούρκος περνάει και ρωτάει
τι το θες μωρέ Διαμάντω,
τι το θέλεις το γαϊτάνι.
Τι το θέλεις και το πλέκεις
ε, βρε Τούρκε Τουρκεμένε
τι σε μέλλει κι όλο ρωτάς
τι το θέλω θα το κάνω
στο γκλασνίκι* θα το βάλω.

* πανωφόρι

9. Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τους κατοίκους των χωριών της Καλής Βρύσης, Βώλακα, Πύργων, Πετρούσας, Ξηροποτάμου και Μοναστηρακίου του Ν. Δράμας για την πολύτιμη βοήθεια που μου προσέφεραν και που συνεχίζουν μέχρι και σήμερα να μου προσφέρουν. Επίσης ευχαριστώ το Δημήτρη Βάσσο για την ευγενική παραχώρηση της αυθεντικής γυναικείας φορεσιάς του Ξηροποτάμου Δράμας.

10. Βιβλιογραφία

- Πρακτικά Α' επιστημονικής συνάντησης «Η Δράμα και η περιοχή της. Ιστορία και πολιτισμός», Δράμα 24-25 Νοεμβρίου 1989 έκδοση ΔΕΚΠΙΟΤΑ ΔΡΑΜΑΣ 1996.
- Πρακτικά Β' επιστημονικής συνάντησης « Η Δράμα και η περιοχή της . Ιστορία και πολιτισμός» Δράμα 1994 έκδοση ΔΕΚΠΙΟΤΑ.
- Αικατερινίδης Γ. Τραγούδια και μουσικά όργανα στη Καλή Βρύση Δράμας έκδοση κοινότητα Καλής Βρύσης , Δράμα 1997.
- Αικατερινίδης Γ. Γιορτές και δρώμενα στο νομό Δράμας , έκδοση Τοπικής Ένωσης Δήμων και κοινοτήτων Νομού Δράμας , Δράμα 1997.
- «Μακεδονικά Παραδοσιακά» Ένθετο δίσκου σημειώσεις Κώστας Συμεωνίδης.
- «Κάλεσμα» Ένθετο ψηφιακού δίσκου παραγωγή Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης – Μουσικού Σχολείου Δράμας.Επιμέλεια Χ.Δερμέτσικας.
- Πραντσιδής Γ. «Ο χορός στην ελληνική παράδοση και η διδασκαλία του».
- Κιάκου Μ., «Το Μοναστηράκι εθιμικές τελετουργίες , παραδοσιακοί χοροί-μουσικά όργανα-τραγούδια».Διπλωματική εργασία.
- Δρεμέτσικας Χ., « Οι ρυθμοί των δημοτικών τραγουδιών στους γηγενείς κατοίκους του Ν.Δράμας και τα αρχαία ελληνικά ποιητικά μέτρα»,στο «. Η Δράμα και η περιοχή της -Ιστορία και πολιτισμός»Μάιος 1994.
- Δρανδάκης Α. Χορευτικά Δρώμενα στο Ν.Δράμας στο «Η Δράμα και η περιοχή της-Ιστορία και πολιτισμός».Μάιος 1994.
- Πασχαλίδης Β ., Η Δράμα 7000 χρόνια ,έκδοση Β.Πασχαλίδη, Δράμα 1997.
- Τσελεπίδης ., Από το μύθο στην ιστορία .Δράμα: Ηδωνίδα γη και Παρασιάδα λίμνη, έκδοση εκδοτικού οίκου Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη1995.

Έρευνα - Καταγραφή

Αλέξανδρος Καρατζόγλου

Καθηγητής Φυσικής Αγωγής

Υπεύθυνος χορευτικής ομάδας Παμμικρασιατικού Συλλόγου Ν. Δράμας,

Πολιτιστικού Συλλόγου Πύργων Δράμας.

29 Σεπτεμβρίου 34

66100 Δράμα

Τηλ:2521023169, κιν: 6974983232

Email: alexkarafili@yahoo.gr

Γ) ΧΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΧΩΡΙΑ ΟΡΕΙΝΗ ΚΑΙ ΞΗΡΟΤΟΠΟ ΣΕΡΡΩΝ

Πασχάλης Μπουρβάνης

1. Ορεινή και Ξηρότοπος Σερρών - Γενικά χαρακτηριστικά

Προς τα βόρεια του Νομού Σερρών με κατεύθυνση Β. Α και μετά από μια απολαυστική διαδρομή 15 χιλιομέτρων με πλούσια φυσικά περιβαλλοντολογικά στοιχεία, συναντούμε το χωριό με το όνομα Ορεινή (Φράστενα). Είναι χτισμένο στους πρόποδες του όρους Λαϊλιά. Ανατολικά βρίσκεται το όρος Μενοίκιο και δυτικά συνορεύει με το χωριό Ξηρότοπο.

Η Ορεινή αποτελείται από δύο συνοικίες, την Άνω Ορεινή με υψόμετρο 820 μ. και την Κάτω Ορεινή με υψόμετρο 780 μ. Στην τελευταία απογραφή, που έγινε το 2001 καταγράφηκε με 920 κατοίκους. Οι κάτοικοι της είναι ντόπιοι γηγενείς και οι περισσότεροι μιλούν ακόμη το τοπικό ιδίωμα. Ασχολούνται με την κτηνοτροφία, την υλοτομία και με αγροτικές καλλιέργειες (πατάτα, φασόλια, σιτηρά)

2.1 Χοροί

1. Συρτός (επτάσημος)
2. Παϊτούσκα (πεντάσημος)
3. Αντικριστή Παϊτούσκα (πεντάσημος)
4. Τσουράπια (εννιάσημος)
5. Καμπάνα (εννιάσημος)
6. Ελένω μόμε (Κόρη Ελένη) (επτάσημος)
7. Τσιομπάς ή Τσομπά (τετράσημος)
8. Γκάντα (τετράσημος)
9. Χαραλάμσκα (τετράσημος)
10. Ρετσενίτσα (τετράσημος)
11. Κάλιο κέρκου (Καλό κορίτσι) (τετράσημος)
12. Νικόλα (τετράσημος)
13. Κράι Μοναστήρ (τετράσημος)
14. Χασαπιά (τετράσημος)

2.2

Επιπλέον υπάρχουν χοροί οι οποίοι χορεύονται μόνο σε ειδικές περιπτώσεις, όπως στο ράψιμο του πριάπορ (λάβαρο), στην περιφορά των εικόνων και στις λιτανείες, οι χοροί του Λαζάρου, του Αγίου Γεωργίου και ο Σιάρανο χορός τη δεύτερη μέρα του Πάσχα.

1) Χοροί που χορεύονται μόνο από γυναίκες, κυρίως ελεύθερες και αρραβωνιασμένες.

2) Ο χορός της πεθεράς ή της μάνας του αγοριού που χορεύονταν με το τελείωμα του πριάπουρι (λάβαρο)

3) Παρδαλός χορός Σιάρανο που χορεύονταν την ημέρα του Πάσχα από γυναίκες.

4) Ο χορός στις εικόνες. Όλη η διαδρομή του συνόρου αποτελείται από τρεις στάσεις.

3. Ρεπερτόριο

Πριν από 20 χρόνια οι γάμοι γίνονταν με τα τοπικά όργανα γκάιντα και νταϊρέ, ενώ πολύ παλιότερα και με τη ντόπια λύρα. Οι χοροί που χορεύονταν ήταν τοπικού χαρακτήρα, είτε με μουσική είτε με τραγούδι, όπως στις κομπανίες των γυναικών όπου οι μισές κρατούσαν το ίσο και οι άλλες γυρίζανε το τραγούδι, το στίχο.

4. Περιστάσεις όπου χόρευαν

- 1) Χοροί της κοινής διασκέδασης, έκφραση των κατοίκων όταν γλεντούσαν
- 2) Αρραβώνες, γάμοι και βαφτίσια.
- 3) Τοπικά πανηγύρια, θρησκευτικές γιορτές.

5. Χαρακτηριστικά των χορών

Υπάρχουν πολλές μελωδίες οι οποίες χωρίζονται σε δύο μέρη: στο αργό και στο γρήγορο, π.χ. Γκάιντα, Τσομπάς, Παϊτούσκα, Χαραλάμσκα. Με αυτό τον τρόπο έδειχνε ο μουσικός τις ικανότητες του ενώ ο χορευτής ξεκινάει το χορό με έναν εκφραστικό τρόπο χαράς ή λύπης και επάνω στο χορό δείχνει τη δυνατότητα που έχει και την ορμή του και με ένα ακριτικό χρώμα τοπικού χαρακτήρα.

Υπάρχουν άλλοι χοροί οι οποίοι χορεύονται αντικριστά όπως Παϊτούσκα, Ρετσενίτσα και Τσομπάς.

6. Συμπεριφορά στο χορό

Το κελάηδισμα της γκάιντας και το χτύπημα του διονυσιακού νταϊρέ ήταν το κάλεσμα για το χορό. Μαζεύονταν και μπορούσαν να χορέψουν σε παρέες ή και ατομικά ο καθένας όπως ήθελε, αλλά πάντα στον κύκλο ή αντικριστά ανάλογα με τη μελωδία.. Όταν ξεκινούσε κάποιος το χορό ήταν υποχρέωση από όλους ο κύκλος να έχει το τέμπο του πρώτου χορευτή που στις περισσότερες φορές ήταν και ο καλύτερος χορευτής

7. Τρόπος πρόσκλησης στο χορό

Πάντα κάποια ομάδα που αποτελούνταν από καλούς χορευτές είχε τον πρώτο λόγο για το ξεκίνημα του χορού. Η σειρά στον κύκλο του χορού γινόταν ως εξής: μπροστά οι άντρες (ηλικιωμένοι, παιδιά, εγγόνια) και πίσω οι γυναίκες. Ο πρωτοχορευτής μόνο καλούσε κάποιον και τον έβαζε να χορέψει μπροστά.

Στους αντικριστούς χορούς χόρευαν άντρας με άντρα, γυναίκα με άντρα και γυναίκα με γυναίκα. Τις περισσότερες φορές χόρευαν μαζί συγγενικά πρόσωπα, πράγμα που δεν εμπόδιζε να υπάρχουν κάποια λοξοκοιτάσματα ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια, όπου εκεί δημιουργούνταν το πρώτο ενδιαφέρον και το κελάηδισμα της καρδιάς.

8. Ήθη κι Έθιμα - Γιορτές

Λαζαρίνες

Αγίου Γεωργίου

Καντήλκα (Παραμονή Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς και Φώτων)

7 Ιανουαρίου, καρναβάλι (Γκράμπουντερ)

Περιφορά εικόνας (Λιτανεία)

Παπαρούνα

Αναλήψεως

Η γιορτή του Αγίου Πνεύματος

Της Αγίας Μαρίας, 17 Ιουλίου

Έθιμα του Γάμου, από την Πέμπτη έως τη Δευτέρα:: Κόψιμο ντάσκας, Πριάπουρ, Φόρτωμα προίκας της νύφης, Άρμεν, Ξύρισμα του γαμπρού, Τη Δευτέρα γύρισμα της νύφης στο χωριό, Ζτράβιτσα.

9.1 Μουσικά Όργανα

Γκάιντα

Νταχαρές

Νταούλι

Καβάλι

Δίφωνη φλογέρα

9.2 Παραδοσιακοί Οργανοπαίχτες

Μπουρβάνης Ευάγγελος

Γκάιντα και κατασκευαστής

Μπουρβάνης Δημήτριος

Γκάιντα - Φλογέρα

Μπουρβάνης Ζαχαρίας

Γκάιντα - Κλαρίνο

Κέκος Κωνσταντίνος

Γκάιντα

Κλιάμπας Αλέξανδρος

Γκάιντα

Μπαλαμπάνης Γιώργος

Γκάιντα

Μητσικάρης Σταύρος

Γκάιντα

Γανίκας Δημήτριος

Γκάιντα

Στοΐλας Σωτήρης

Νταούλι Ξηρότοπος

Κλιάμπας Κωνσταντίνος

Νταχαρέ

Πελιτάρης Πέτρος

Νταχαρέ

10. Φορεσιά

10.1 Γυναικεία Φορεσιά

1. Ένα λευκό πουκάμισο (ρίζα)
2. Ένα ζευγάρι μανίκια(περικόρπιο)
3. Τη χαλατζιά
4. Ένα ζωνάρι πράσινο ή κόκκινο (πόας)
5. Μια ποδιά κεντημένη
6. Το ζαμπούν (πανωφόρι μαύρο)
7. Ένα ζευγάρι πλεχτές κάλτσες
8. Ένα ζευγάρι παπούτσια (κοντούρια)

9. Μια μαντήλα (σιαμιά)
10. Μία πόρπη (πριपाσιάλου)
11. Ένα ζευγάρι σκουλαρίκια (ούσνικη)
12. Μια πιτέλκα
13. Μια σειρά λύρες
14. Ένα ποτγκαρλια
15. Ένα γκιορτάν

10.2 Αντρική Φορεσιά

1. Πουκάμισο (φουστανέλα)
2. Ένα ζευγάρι κάλτσες
3. Ένα ζευγάρι μανίκια (περικόρπιο)
4. Σώβρακο
5. Ένα ζωνάρι κόκκινο ή πράσινο (πόας)
6. Ένα γιλέκο βυσσινί ή μαύρο
7. Ένα ζευγάρι τσαρούχια
8. Μια πετσέτα στο ζωνάρι
9. Ένα ζευγάρι τουζλούκια (επιγονατίδες)

Το ράψιμο των φορεσιών γίνονταν με υλικά που έπαιρναν από τη φύση τα οποία επιδέχονταν μεθόδους επεξεργασίας που είχαν μάθει από τους μεγαλύτερους. Η τέχνη του ραψίματος μαζί με το μεράκι μεταβιβάζονταν από τη μάνα στην κόρη και από γενιά σε γενιά διαδίδοντας με αυτόν τον τρόπο τη πολιτιστική κληρονομιά διατηρώντας όμως παράλληλα και την μοναδικότητα και την πρωτοτυπία.

11. Τραγούδια

ΤΣΑΛΙΑ ΚΑΙ ΑΓΚΑΘΙΑ

Τσαλιά και αγκάθια πάτησα, Μαρήκα (δισ)
 ώσπου να σ' αγαπήσω. (δισ)
 Και τώρα που σ' αγάπησα, Μαρήκα (δισ)
 μου λένε να σ' αφήσω, Μαρήκα. (δισ)
 Του κόσμου λόγια μην ακούς, Μαρήκα (δισ)
 μον' την καρδιά σου ρώτα, Μαρήκα. (δισ)
 Εγώ από δω κα συ από εκεί, Μαρήκα (δισ)
 να στήσουμε γιοφύρι, Μαρήκα. (δισ)
 Για να περνούν οι όμορφες, Μαρήκα (δισ)
 να φιλούν στα χείλη, Μαρήκα. (δισ)
 Στα χείλη και στα μάγουλα, Μαρήκα (δισ)
 και στα δακρένια φρύδια, Μαρήκα. (δισ)

Σημείωση: Στην επανάληψη το Μαρήκα δε λέγεται.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ

Ο Γιάννης μας αρρώστησε, Ζερβούλ μ' Ζερβουλάκ μου (δισ)
βαριά για να πεθάνει, λάειλιμ' το αηδονάκμ', λάειλη (δισ)
Δεν έχει μάνα να τον ιδεί, Ζερβούλ μ' Ζερβουλάκ μου
μον' έχει τρεις γερόντισσες, Ζερβούλ μ' Ζερβουλάκ μου
και τρεις γεροντοπούλες, Ζερβούλ μ' Ζερβουλάκ μου. (δισ)

ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΗΛΑ ΚΟΚΚΙΝΑ (Ρυθμός επτάσημος)

Τέσσερα μήλα κόκκινα δεμένα στην κορδέλα (δισ)
Έχει καιρό δε φίλησα μελαχρινή κοπέλα (δισ)
μελαχρινή και νόστιμη γλυκιά σαν το πεπόνι. (δισ)
Άνοιξε το παράθυρο, το κρυσταλλένιο τζάμι (δισ)
έχω δυο λόγια να σου ειπώ και σφάλισέ το πάλι. (δισ)
Τέσσερα χαιρετίσματα με δυο χελιδονάκια (δισ)
το ένα φέρνει το καημό και τ' άλλο τα φαρμάκια..

ΓΡΑΜΜΑ ΕΚΑΤΣΑ ΚΙ ΕΓΡΑΨΑ

Γράμμα έκατσα κι έγγραφα στου φεγγαριού τον κύκλο (δισ)
και σκέφτομαι, αγάπη μου, με τι να σου το στείλω. (δισ)
Να σου το στείλω με νερό χαρτένιο και θα λιώσει, (δισ)
να σου το στείλω μ' άνθρωπο θα μας το φανερώσει. (δισ)
Ο Γιώργος δεν εβάσταξε στη μάνα του το λέει. (δισ)
Μάνα τη Μάρω αγαπώ, τη Μάρω θε να πάρω (δισ)
κι αν δε τη πάρω μάνα μου θα παντρευτώ το χάρο. (δισ)
Η Μάρω αρραβωνιάζεται, ο Γιώργος αρρωσταίνει, (δισ)
η Μάρω επαντρεύεται ο Γιώργος επεθαίνει. (δισ)
Συμπεθεριό και λείψανο στο δρόμο ανταμωθήκαν (δισ)
αφήνει η Μάρω το γαμπρό στο λείψανο πηγαίνει, (δισ)
σκύβει φιλεί το Γιώργο της και κείνη επεθαίνει. (δισ)
Σ' ένα κασί τους βάλανε, σ' ένα μνημί τους θάψαν. (δισ)
Στη Μάρω φύτρωσε ελιά, στο Γιώργο κυπαρίσσι (δισ)
και μια γρια καλόγρια στέκει και τους κοιτάει. (δισ)
Για δέστε τα κακόμοιρα, για δέστε τα καημένα (δισ)
πως δεν φιλιούνταν ζωντανά, φιλιούνται πεθαμένα. (δισ)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πασχάλης Μπουρβάνης

Γεννήθηκα στις 28/6/1970 στην Ορεινή Σερρών όπου ζω μόνιμα έως και σήμερα.

Τελειώνοντας το Γυμνάσιο δούλεψα ως ελεύθερος επαγγελματίας στην υλοτομία και την κτηνοτροφία. Σήμερα ασχολούμαι με την εργολαβία δαπέδων, τοποθέτηση μωσαϊκών, μαρμάρων και πλακιδίων και τις επενδύσεις τοίχων και επιφανειών.

Συμμετέχω στα χορευτικά τμήματα του πολιτιστικού συλλόγου Ντόπιων Ορεινής από την ηλικία των 13 ετών. Σήμερα διδάσκω ελληνικό παραδοσιακό χορό στον πολιτιστικό σύλλογο Ορεινής, στον οποίο είμαι και Πρόεδρος και στους συλλόγους του Ξηροτόπου και του Αχλαδοχωρίου.

Με τους ανωτέρω συλλόγους έχω παρουσιάσει τους χορούς και τα τραγούδια των χωριών σε όλη την Ελλάδα και σε διεθνή φεστιβάλ στο εξωτερικό ενώ ξεχωριστή ήταν και η παρουσία στο συνέδριο της Διεθνούς Οργάνωσης Λαϊκής Τέχνης (Δ.Ο.Λ.Τ), το 2000.

Έχω πάρει μέρος ως εισηγητής σε σεμινάρια στην Ελλάδα και στο εξωτερικό όπως:

Ένωση Γυμναστών Θεσσαλονίκης

Άγιος Γερμανος Φλώρινας

Ρουστικά Κρήτης

Σεμινάριο Γιάννη Πραντζίδα και Μπάμπη Μούτσελου

Στην Κύπρο Ν. Λάρνακας

Σε συλλόγους της Ξάνθης

Στο Λύκειο Ελληνίδων Δράμας

Στο Βέλγιο

Είμαι μέλος της (Δ.Ο.Λ.Τ) ενώ παρακολουθώ σεμινάρια που πραγματοποιούνται τον ελληνικό παραδοσιακό χορό σε όλη την Ελλάδα.

Πασχάλης Μπουρβάνης

Ορεινή Σερρών, τ.κ: 62125

Τηλ: 2321056954

Κιν: 6978922549

Δ) ΧΟΡΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ, ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Γιώργος Καψάλης

1. Ιστορικά - Γεωγραφικά στοιχεία

Κατά την αρχαιότητα η γεωγραφική περιοχή με την οποία θα ασχοληθούμε διακρινόταν στην Μυγδονία, που εκτεινόταν μεταξύ Αξιού και Στρυμονικού κόλπου, στην Βοττιαία, που εκτεινόταν μεταξύ των ποταμών Αξιού και Λουδία και στην Ημαθία, που εκτεινόταν από τον Λουδία μέχρι το Βέρμιο.

Ο κάμπος της Θεσσαλονίκης, με την σημερινή του μορφή, καλύπτει γεωγραφικά, τις αρχαίες περιοχές της δυτικής Μυγδονίας και της νοτιοανατολικής Βοττιαίας. Κατά την αρχαιότητα η έκταση του ήταν μικρότερη, αφού μεγάλο μέρος του καλυπτόταν από τα νερά του Θερμαϊκού. Ο ποταμός Λουδίας αποτελεί σήμερα το φυσικό δυτικό όριο του νομού και κατ' επέκταση του κάμπου της Θεσσαλονίκης.

Δρυμός. Βρίσκετε στα βόρεια της Θεσσαλονίκης και μαζί με τα χωριά Λητή, Μελισσοχώρι, αποτελούν το Δήμο Μυγδονίας. Σύμφωνα με τους ερευνητές, συνέχισε να κατοικείται στα Ελληνιστικά, Ρωμαϊκά και Βυζαντινά χρόνια μέχρι και σήμερα. Το όνομα Δρυμίγκλαβα εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1314, σε έγγραφο της Μονής Χιλανταρίου του Αγίου Όρους.

Νεοχωρούδα. (Γενί Κιόι) Αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του Δήμου Καλλιθέας και βρίσκεται 15 χ.λ.μ. Β. Δ. της Θεσσαλονίκης. Έχει περίπου δυο χιλ. κατοίκους και είναι χτισμένο στις παρυφές του βουνού Σεβρί Τεπέ. Κατά τα έτη 1918 - 1926 περιλάμβανε και τους οικισμούς -Τρία χάνια - Παλαιόκαστρο - Διαβατά - Μαγνησία και Εύοσμο.

Χαλάστρα. Η πρώτη γραπτή μαρτυρία για την ύπαρξη της αρχαίας Χαλάστρας υπάρχει σε κείμενο του Εκαταίου και η επόμενη προέρχεται από τον ιστορικό Ηρόδοτο το 480 π.χ. Το 1918 συστήθηκε ως κοινότητα Κουλιακιάς και σήμερα αποτελεί την έδρα του δήμου Χαλάστρας.

Κύμινα. (Γιοντζήδα). Σύμφωνα με την λαϊκή παράδοση αρχικά ονομαζόταν Τσαντίρκιόϊ (χωριό των σκηνών). Οι κάτοικοι του χωριού ήταν υποχρεωμένοι, κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας να σπέρνουν τριφύλλι (γιοντζά) για την εκτροφή των αλόγων του τουρκικού δημοσίου. Οι κάτοικοι του χωριού ασχολούνται κυρίως με την γεωργία και την αλιεία.

2. Μουσικά όργανα - Οργανοπαίχτες

Οι μουσικοί που έπαιζαν και συνεχίζουν να παίζουν σημαντικό ρόλο, στην διαμόρφωση της χορευτικής παράδοσης της συγκεκριμένης περιοχής, προέρχονται από την Αλεξάνδρεια και την Γουμένισσα, παλαιότερα και από την Θεσσαλονίκη και φυσικά ουσιαστικό ρόλο έπαιζαν και οι τοπικοί οργανοπαίχτες.

Πάτμος - Ζαφειρίου - Παναγιωτόπουλος - Μαμούτης - Μάντσιος - Γευγελής - Δίγκας - Σέρκος - Ζώρας είναι μερικά από τα ονόματα που έχουν γλεντήσει κατά καιρούς τους κατοίκους αυτής της περιοχής.

Ζουρνάδες ή τα Νταούλια (όπως τα λέγανε), ήταν τα όργανα με τα οποία γλεντούσανε στους γάμους και στα πανηγύρια. Συναντάμε επίσης στην περιοχή και την Γκάϊντα (σήμερα σπάνια) ως μουσικό όργανο το οποίο τους συνόδευε στα γλέντια που γινόταν σε κλειστούς χώρους .

3. Χοροί - Τραγούδια

1) ΠΟΥΣΕΤΝΙΤΣΑ

Αντικριστός χορός του γάμου. Περιλαμβάνει τέσσερις διαφορετικές μελωδίες που χορεύονται το Σάββατο το βράδυ στο σπίτι της νύφης, από άντρες και γυναίκες κρατώντας μαντήλι στα δυο χέρια .

2) ΤΡΕΧΑΤΟΣ

Ταρτσιάντα (τρεχάτος) ή φιδίσιος. Ο αγαπημένος χορός των κατοίκων της Νεοχωρούδας και Πενταλόφου. Περιλαμβάνει δυο κινητικά μοτίβα. Αργό εξάρι στο πρώτο μέρος και γρήγορο στο δεύτερο. Εμφανίζεται και ως Καραγιάννενα σε άλλες περιοχές.

3) ΚΑΡΑΪΣΟΥΦ

Καράϊσου(φ) η Στάρσκο η Καρασούλι. Μικτός κυκλικός χορός της ευρύτερης περιοχής. Αποτελείται από δυο μέρη. Αργό το πρώτο και συρτό το δεύτερο.

4) ΚΑΤΣΙΑΜΠΑ

Ανδρικός χορός της ευρύτερης περιοχής. Στην περιοχή της Καμπανίας έδρασε επί τουρκοκρατίας ο ονομαστός καπετάνιος Κατσάμπας, που υπήρξε ο φόβος κι ο τρόμος των τούρκων στα καμποχώρια του Ρουμλουκιού και της Θεσσαλονίκης και το όνομά του έγινε θρύλος μεταξύ των σκλαβωμένων Ελλήνων .τελικά κατάφεραν να τον σκοτώσουν με δόλιο τρόπο. Κατά τον ίδιο τρόπο χορεύεται και το Ρούσι Κόσι

5) ΟΣΜΑΝ ΠΑΣΣΑ

Ανδρικός χορός της περιοχής.. Περιλαμβάνει δυο κινητικά μοτίβα .Το πρώτο που είναι αρκετά αργό και το δεύτερο, το οποίο αποτελεί διαφορετική μελωδία σε σχέση με το πρώτο μέρος.

6) ΤΖΙΑΡΟΥΔΑ

Μικτός χορός της περιοχής. Συναντάμε την ίδια μελωδία στην Αλεξάνδρεια ως χορό της Μαρίας. Στο ίδιο κιν. Μοτίβο κινούνται οι χοροί «Τι ήτανε και σ αγαπούσα» και «Κάζι μι πράβου Λένκου».

7) ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΑ

Γυναικείος χορός της περιοχής .

8) ΚΑΡΑΤΖΟΒΑ

Γυναικείος χορός. Από τους πιο αγαπητούς χορούς των γυναικών. Στο ίδιο κινητικό μοτίβο κινούνται και οι χοροί «Τουρκάκι» και «Για της Λέντσιους».

9) ΓΚΑΪΝΤΑ

Ανδρικός χορός (ορισμένες φορές και οι γυναίκες), με τις παραλλαγές του από χωριό σε χωριό.

10) ΠΑΤΡΩΝΑ - ΓΑΛΑΖΙΟΣ ΠΕΤΕΙΝΟΣ

Χορός εθιμικός με την πρώτη μορφή. Αποτελεί μέρος του εθίμου «Ρογκάτσια» κατά την διάρκεια του δωδεκαημέρου. Στη δεύτερη μορφή συνοδεύεται με το τραγούδι «Γαλάζιος πετεινός λαλεί μες στην Αγιά Παρασκευή».

11) ΜΠΟΕΜΤΣΑ - ΝΤΟΥΣΚΟ - ΓΚΕΪΚΟ

Ιδιαίτεροι αυτοσχεδιαστικοί χοροί της περιοχής ,οι οποίοι παρουσιάζουν μικρές παραλλαγές από χωριό σε χωριό , εμφανίζουν ξεχωριστό ύφος και επιτρέπουν στον πρώτο χορευτή να δείξει τις ικανότητες του.

12) ΠΑΤΙΝΑΔΕΣ

Ελεύθεροι δρομικοί χοροί. «Κατέβα Λένκου μ κι άνοιξε», «Σύρτι μάτια μ'».

13) ΚΑΤΕΡΙΝΑ

Γυναικείος χορός, ιδιαίτερα αγαπητός, αλλά και με διαφορετικές παραλλαγές συναντάτε στην περιοχή. Περιλαμβάνει δυο διαφορετικά κινητικά μοτίβα.

14) ΛΑΓΚΑΖ(Α) ΒΑΣΟΥ - ΤΙ ΔΟΥΛΕΥΕΙ ΧΡΗΣΤΟ - ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΝΑ

Τρεις διαφορετικές μελωδίες οι οποίες χορεύονται με απλό εξάρι και η κάθε μια σε διαφορετικό χωριό, συνήθως μικτά.

15) ΠΑΝΑΙΩΤΑ - Τ' ΑΣΤΡΙ ΚΙ ΤΟΥ ΦΙΓΓΑΡΑΚΙ - ΒΡΥΣΟΥΔΑ ΜΟΥ

Ιδιόμορφα χορευτικά τραγούδια του Δρυμού, τα οποία χορεύονταν στις γειτονιές μόνο από κορίτσια .

4. Τραγούδια

ΒΡΥΣΟΥΔΑ

Βρυσούδα μου τριχαμινιά κι μι του κρυό σου του νιρό
Κι μι του κρουσταλλένιου σου
Νήρταν κουράσια για νιρό νήρτει κι κείνη π αγαπώ
Νιρό να μην την δώσιτει κρασί να την κιράσιτει
Μπουλάκ να την μιθήσι τει κι ύστρα να την ρουτήσιτει

ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΑ

Στης Μαντζουράνας τον ανθό
Έπεσα για να κοιμηθώ
Λίγο ύπνο για να πάρω
Την αγάπη μου να λάβω
Παντρεύουν τη αγάπη μου
Το κάνουν για γινάτι μου
Και τη δίνουν στον εχθρό μου
Για το πείσμα το δικό μου

ΚΑΤΣΙΑΜΠΑ

Ένα Σαββάτο βράδυ βρε Κατσιάμπα
 για Κυριακή πρωϊ
βαρέσαν τον Κατσιάμπα ωχ αμάν Δημήτρη
 μέσα στην Νάουσα
Το κρίμα να χει η Δέσπω ωχ αμάν Κατσιάμπα
 Που σε φαρμάκωσε

ΚΟΡΗ ΜΕ ΤΑ ΣΓΟΥΡΑ ΜΑΛΛΙΑ

Κόρη με τα σγουρά μαλλιά και με τα μαύρα μάτια
 Κατέβα Λένκου μ κι άνοιξε την καρυδένια πόρτα
Έχω δυο λόγια να σου πω και δυο να σε μιλήσω
 Ξένη μ κι αν θέλεις να ρχισαι κι αν θέλεις να διαβαίνεις
 Κάνι τον άντρα μ μπράτιμο κάνι τον άντρα μ φίλο

5. Βιογραφικό σημείωμα

Καψάλης Γιώργος

Απόφοιτος Τ.Ε.Φ.Α.Α. Θεσσαλονίκης, με ειδικότητα Ελληνικοί χοροί και μόνιμος κάτοικος της. Ασχολούμαι με την έρευνα και την μελέτη του παραδοσιακού πολιτισμού, περίπου δέκα πέντε χρόνια. Μέλος της Χ.Ο.Φ.Ε.Θ. για τέσσερα χρόνια και δάσκαλος χορού σε διάφορους πολιτιστικούς συλλόγους γύρω απ' την πόλη της Θεσσαλονίκης, μέχρι και σήμερα.

Καψάλης Γιώργος

Ν. Ζωής 6
Ωραιόκαστρο Θεσσαλονίκης
Τ. Κ. 57013
Τηλ. 2310 696345
Κιν. 6976-344828

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Σήμερα ο άνθρωπος έχει την ιδέα, πως ελευθερώθηκε από πολλά πράγματα, που τον εμπόδιζαν τάχα να είναι ελεύθερος. Πέταξε λοιπόν από πάνω του μαζί με όλα τ' άλλα και την παράδοση και βρέθηκε σε ένα χάος. Αυτό το χάος το ονόμασε ελευθερία.

«**Παράδοση** δεν είναι σώριασμα νεκρών θησαυρών, μορφών απαρχαιωμένο, ένα πνευματικό μουσείο για ευλαβείς ή βέβηλους επισκέπτες. Παράδοση θα πει ζωή. Αλλά ζωή με συνέχεια, με συνέπεια, με ειρμό...»

Πολιτισμός δεν είναι μόνο κοινότητα σκέψης, αίσθησης και θέληση, παρά και βάση για να υψωθεί επάνω το ανώτερο είδος των ανθρώπων, οι εξαιρετικοί ανθοί, οι μεγάλοι άντρες σε κάθε λογής ανθρώπινη ικανότητα. Έχει την αξιοσύνη ο πολιτισμός να πλάσει τους εξαιρετικούς ανθρώπους, που περιέχουν και αντιπροσωπεύουν όλες τις ιδιότητες και ικανότητες του πολιτισμού και του έθνους, που τους εγέννησε.

Κράτησε λοιπόν τη δημοτική σου παράδοση για να βλέπεις πρόσωπο με πρόσωπο γυμνή την ψυχή σου. Έπειτα καλλιεργώντας αυτήν την παράδοση και ανεβαίνοντας κατά τις ρίζες της και προσέχοντας και τη γύρω σου φύση, θα προβλέψεις τους δρόμους που δύνασαι ν' ανοίξεις, τον πολιτισμό που μπορεί, με το Έθνος να δημιουργήσεις

Πήγαινε λοιπόν στα δημοτικά τραγούδια, στη δημοτική τέχνη και στη χωριάτικη και τη λαϊκή ζωή για να' βρεις τη γλώσσα σου και την ψυχή σου και μ' αυτά τα εφόδια, αν έχεις ορμή μέσα σου και φύσημα, θα πλάσης ότι θέλεις, παράδοση και πολιτισμό και αλήθεια και φιλοσοφία.

Είναι χρέος να μελετήσεις τη παράδοση, γιατί είναι δική σου, και δεν έχεις τίποτε άλλο τόσο πολύτιμο. Από αυτήν θα μάθεις από πού έρχεσαι, που πρέπει να πας. Και όταν μάθεις αυτά θα είσαι **άνθρωπος**.

